ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 6 (1540) | Пятніца, 20 студзеня 1961 года | Цана 4 кап.

НАША БУДУЧЫНЯ — КАМУНІЗМ

Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС закончыў сваю работу. Ён абмеркаваў важныя пытанні і прыняў рашэнні, якія адыграюць вялікую ролю ў жыцці нашай краіны і ў міжнародным камуністычным і рабочым руху.

Пленум прыняў пастанову аб скліканні чарговага, XXII з'езда КПСС, які адкрыецца 17 кастрычніка 1961 года.

З'езды Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — гэта гістарычныя падзеі, яны падводзяць вынікі дзейнасці партыі і дзяржавы за пэўны этап, яны ўказваюць шляхі далейшага руху наперад, яны ўзбройваюць савецкіх людзей і ўсе брацкія партыі ў барацьбе за камунізм. Вопыт нашай партыі, вопыт Савецкага Саюза — гэта неацэнны набытак для ўсяго сацыялістычнага лагера, гэта натхняючы прыклад для працоўных усяго свету ў іх змаганні за дэмакратыю і сацыялізм, за мір і дружбу народаў.

XXII з'езд КПСС прыме новую праграму партыі. Як вядома, праграма партыі, якою мы кіруемся зараз, была прынята 42 гады назад, на VIII з'ездзе. З таго часу наша краіна прайшла слаўны шлях, адзначаны вялікімі перамогамі. Пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі савецкі народ здзейсніў грандыёзныя сацыялістычныя пераўтварэнні і зараз уступіў у перыяд разгорнутага камуністычнага будаўніцтва. Новая праграма, якую прыме XXII з'езд КПСС, з'явіцца праграмай камунізма, створанай на аснове рэвалюцыйнай тэорыі марксізма-ленінізма і практыкі камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне, практыкі камуністычнага і рабочага руху ва ўсім свеце. Аднačасова будуць унесены змены і ў статут партыі.

Пастанова Пленума ЦК КПСС аб скліканні чарговага з'езду партыі знайшла гарачы водгук у сэрцах савецкіх людзей. Па ўсёй краіне ўжо разгортваецца сацыялістычнае спаборніцтва за дастойную сустрэчу XXII з'езду партыі, за новыя поспехі ў выкананні сямігодкі. Усюды кіпіць напружаная стваральная праца.

Задачы, якія вырашае савецкі народ у гэтай сямігодцы, — вялікія і адказныя, і партыя штодзённа і дбайна клапоціцца аб тым, каб планы сямігодкі выконваліся і перавыконваліся; партыя вучыць савецкіх людзей настойліва выяўляць новыя рэзервы развіцця народнай гаспадаркі, смела ўскрываць і рашуча ліквідаваць недахопы.

Яркім прыкладам гэтага з'яўляецца абмеркаванне на Пленуме ЦК КПСС пытання аб выкананні дзяржаўнага плана і сацыялістычных абавязацельстваў па вытворчасці і продажу дзяржаве прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі ў 1960 годзе і аб мерапрыемствах па далейшаму развіццю сельскай гаспадаркі. На Пленуме выступалі партыйныя і савецкія работнікі, наватары сельскай гаспадаркі, вучоныя. З прамовай выступіў Першы сакратар ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР таварыш М. С. Хрушчоў. Важнейшыя праблемы калгаснай і саўгаснай вытворчасці падвергліся на Пленуме глыбокаму і ўсебаковаму разгляду. З усёй прынцыповасцю ўдзельнікі Пленума гаварылі аб недахопах, аб тым, што яшчэ тармозіць больш шпаркі ўздым сельскай гаспадаркі.

Як вядома, пасля верасеньскага Пленума ЦК КПСС (1953 г.) у сельскай гаспадарцы краіны адбыліся вельмі радасныя змены. [illegible] Павялічыліся даходы калгасаў і саўгасаў, значна павысіўся дабрабыт працоўнай вёскі.

І адначасна ў развіцці сельскай гаспадаркі ёсць яшчэ шмат недахопаў, пра якія гаварылася на Пленуме ЦК КПСС. У многіх калгасах яшчэ нізкая культура земляробства і жывёлагадоўлі. Недастатковы ўзровень кіраўніцтва сельскай гаспадаркай з боку партыйных і савецкіх органаў многіх раёнаў і абласцей.

Жыццё патрабуе больш высокіх тэмпаў вытворчасці збожжа, мяса, малака, масла і іншых прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі. Пленум ЦК КПСС прыняў пастанову, якая паспрыяе новаму ўздыму экаяомікі калгасаў і саўгасаў. Шпаркі рост сельскагаспадарчай вытворчасці — неабходная ўмова паспяховага будаўніцтва камунізма ў нашай краіне. Камуністычная партыя заклікае савецкіх людзей множыць працоўныя намаганні па далейшаму ўздыму народнай гаспадаркі, па датэрміноваму выкананню сямігодкі.

Цяпер, у перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма, разам з уздымам эканомікі і павышэннем дабрабыту народа, вядзецца велізарная культурная работа. У вырашэнні задач нашага культурнага будаўніцтва значная роля належыць літаратуры і мастацтву, культурна-асветным установам.

Ствараць багацце духоўных каштоўнасцей, выхоўваць чалавека камуністычнай будучыні — вось да чаго заклікана савецкая літаратура і мастацтва. Зыходзячы з гэтага, пісьменнікі і дзеячы мастацтва павінны мацаваць сувязь з жыццём, пранікаць сваім зоркім вокам у яго глыбінныя працэсы, заўважаць новае ў жыцці і яркімі мастацкімі сродкамі паказваць гэтае новае, ствараць натхняючыя вобразы герояў нашага часу — будаўнікоў камунізма. Разам з тым, даючы ў творах паўнакроўнае адлюстраванне жыцця, дзеячы літаратуры і мастацтва павінны вострага і пераканаўча выкрываць усё тое, што перашкаджае руху савецкага грамадства наперад.

Стварыць больш твораў, якія б вызначаліся высокімі ідэйна-мастацкімі якасцямі, твораў, якія б становіліся спадарожнікамі многіх пакаленняў людзей — значыць стварыць мастацтва камунізма. Вялікая эпоха камунізма павінна мець і вялікую літаратуру, вялікае мастацтва.

Упэўнена ідзе Савецкая краіна па шляху камунізма. Дасягненні нашы здзіўляюць увесь свет, радуюць нашых сяброў за мяжой. Умацаванне магутнасці Савецкага Саюза — гэта ўмацаванне сусветнай сістэмы сацыялізма. Вялікі сацыялістычны лагер — магутны, згуртаваны вакол свайго авангарда — савецкага народа. Гэта красамоўна пацвердзіла Нарада прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый, якая адбылася ў канцы мінулага года ў Маскве. Студзеньскі Пленум ЦК КПСС заслухаў даклад тав. М. А. Суслава аб выніках гэтай Нарады і прыняў пастанову па гэтаму пытанню.

Матэрыялы Пленума ЦК КПСС узнімаюць палітычную і працоўную актыўнасць рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыю. З энтузіязмам працуе савецкі народ, заваёўваючы новыя і новыя поспехі ў камуністычным будаўніцтве.

РАЗВІВАЦЬ САМАДЗЕЙНУЮ ТВОРЧАСЦЬ

Мы жывём у час незвычайнага росквіту народных мастацкіх талентаў, выключнага развіцця культуры шырокіх мас. У нас на Беларусі, як і ва ўсёй вялікай сацыялістычнай краіне, ужо здзяйсняюцца геніяльныя прадбачанні Маркса і Энгельса аб тым, што ў камуністычным грамадстве «кожны, у кім сядзіць Рафаэль», атрымае «магчымасць беспераШкодна развівацца».

«Каб прыйсці да камунізма, — гаворыць М. С. Хрушчоў, — самага справядлівага і дасканалага грамадства, калі поўнасцю раскрыюцца ўсе лепшыя маральныя рысы свабоднага чалавека, нам трэба ўжо зараз выхоўваць чалавека будучыні».

У дасягненні гэтай высакароднай мэты пачэсная роля належыць і самадзейнаму тэатру. Ён стаў ужо такім арганічным элементам культурнага побыту ў горадзе і на вёсцы, як кіно і кніга, радыё і тэлебачанне, гастрольны спектакль прафесіянальнага тэатра і эстрадныя канцэрты.

Семнаццаць народных тэатраў і 1860 драматычных калектываў у рэспубліцы—гэта не проста пераканальныя лічбы, а красамоўнае сведчанне сапраўднай масавасці жанра, няспынна ўзрастаючай папулярнасці яго ў гледача і ў саміх аматараў сцэнічнай творчасці.

У выніку конкурсу на лепшы спектакль народных тэатраў і драматычных калектываў раскрыліся многія станоўчыя рысы ў гэтай галіне.

Беларуская савецкая і класічная драматургія заняла важнейшае месца ў рэпертуары агляду. Не толькі ўзросшае майстэрства самадзейных артыстаў і рэжысуры, але і душэўнае сваяцтва з многімі героямі, блізкае знаёмства з іх біяграфіямі спрыяла творчым удачам у спектаклях «Канстанцін Заслонаў», «Брэсцкая крэпасць», «Глыбокая плынь», «Паўлінка», «Папараць-кветка» і ў іншых.

У гэтых пастаноўках і ў сцэнічных творах па п'есах саюзнай савецкай драматургіі і рускай класікі выявіліся эстэтычны густ аматараў, іх імкненне глыбока перадаць думкі і пачуцці герояў, весці хвалюючую размову аб самым важным і істотным у жыцці, жаданне авалодаць высокімі формамі мастацтва.

Прыемна і тое, што, спалучаючы плённую працу на вытворчасці з актыўным удзелам у спектаклях, многія артысты-аматары выступілі на конкурсе на ўзроўні прафесіянальных майстроў сцэны. Гэта сведчыць пра ўсё большае творчае збліжэнне дзяржаўных і народных тэатраў, пра ўзаемнае іх узбагачэнне. У адным выпадку—гэта вострае пачуццё часу, свежасць эмоцый, маладая энергія, а ў другім — сталая мастацкая культура, глыбокая інтэлектуальнасць, дасканаласць акцёрскага майстэрства.

Поруч са значнымі ўдачамі рэжысуры і акцёраў, у час конкурсу высвятліліся і слабыя рысы ў самадзейных калектывах: адсутнасць трывалага ансамбля, няўменне дзейнічаць у арганічнай еднасці з партнёрамі і захоўваць належны «тэмпарытм» у спектаклі, дрэннае валоданне сцэнічнай мовай і інш. Але рэдкай з'явай, асабліва ў конкурсных творах, якія паказаны ў Мінску, былі рамесніцкія штампы, абыякавасць да падзей і канфліктаў, што разгортваліся на сцэне.

Характэрная рыса самадзейнага тэатра — шчырасць яго ўдзельнікаў, спробы як мага глыбей пранікнуць ва ўнутраны свет герояў, у іх радасці і трывогі, захапіць драматычнымі перажываннямі герояў.

Але, каб стаць сапраўднымі выхавальнікамі чалавека будучыні і глыбей раскрыць талент саміх удзельнікаў самадзейнага тэатра, яшчэ многае трэба зрабіць.

Было б добра, каб праўленне Саюза пісьменнікаў БССР і органы Міністэрства культуры рэспублікі ўжылі больш дзейсныя захады дзеля ўзбагачэння рэпертуару народных тэатраў «поўнаметражнай» і аднаактовай драматургіяй на тэмы жыцця і творчага подзвігу будаўнікоў камунізма.

Розныя шляхі могуць спрыяць вырашэнню галоўнай задачы. Тут і конкурсы на новыя драматычныя творы вялікіх і малых форм, больш аператыўнае распаўсюджванне п'ес, якія ўжо ставяцца прафесіянальнымі тэатрамі або знаходзяцца ў іх рэпертуарным партфелі, індывідуальныя творчыя сувязі вядомых драматургаў з асобнымі народнымі тэатрамі, больш настойлівае выхаванне мясцовых маладых аўтараў. Варта зноў зацікавіцца ўжо існуючымі інсцэніроўкамі таленавітых празаічных твораў беларускіх пісьменнікаў і зрабіць усё магчымае, каб лепшыя з іх трапілі на сцэну самадзейнага тэатра.

Рэпертуарныя старонкі ў абласных газетах, п'есы, змешчаныя ў літаратурна-мастацкіх часопісах, таксама спрыяюць узбагачэнню самадзейных калектываў надзённай драматургіяй. І гэтыя магчымасці трэба выкарыстаць у поўнай меры.

Паказ «Вяселля ў Малінаўцы» Рэчыцкім народным тэатрам, «Папараць-кветкі» слуцкімі аматарамі сведчыць, што музычныя спектаклі таксама ў межах творчых магчымасцей самадзейнага тэатра. Развіваць гэтыя рысы ў ім, дапамагаць рэпертуарам — высакародны абавязак кампазітараў, пісьменнікаў і Дамоў народнай творчасці.

Вельмі надзённай і вострай застаецца праблема рэжысуры. Вялікае значэнне ў яе вырашэнні маюць шэфства прафесіянальных тэатраў над народнымі, пераход на сталую працу ў драматычныя калектывы майстроў дзяржаўных тэатраў. У бліжэйшыя гады новыя кадры прыдуць на вёску з Тэатральна-мастацкага інстытута, мясцовых студый і курсаў. Але не менш важнае значэнне набываюць і захады мясцовых органаў культуры і прафесіянальных тэатраў у галіне павышэння кваліфікацыі аматарскай рэжысуры, якія пакуль што складаюць асноўныя кадры мастацкіх кіраўнікоў самадзейнага тэатра. Ёсць патрэба ў лепшым забеспячэнні іх літаратурай па майстэрству рэжысуры і акцёра, у сістэматычнай кансультацыі вопытных спецыялістаў, у наведванні рэпетыцый прафесіянальных тэатраў і ў іншых захадах.

Даволі часта на сцэнічнай якасці пастановак народных тэатраў адмоўна адбіваецца нестабільнасць акцёрскага ансамбля, празмерная цякучасць яго складу. А дамагчыся большай знітаванасці і трываласці калектыву можна пры ўмове, калі ўнутранае жыццё яго, сістэма выхавання моладзі і падрыхтоўкі спектакляў будзе вельмі цікавай, сапраўды творчай, акрыляючай натхненне аматараў сцэны.

У мэтах распаўсюджвання станоўчага вопыту народных тэатраў і найбольш сталых драматычных калектываў Беларускаму тэатральнаму таварыству разам з рэспубліканскім Домам народнай творчасці варта выдаць спецыяльны зборнік артыкулаў майстроў сцэны і тэатразнаўцаў, прысвечаны гэтай важнейшай справе.

Большай канкрэтнасці патрабуе і метадычная дапамога тэатральнай самадзейнасці.

Вельмі пажадана, каб Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР наладзіў навуковую канферэнцыю ў мэтах падагульнення творчых вынікаў конкурсу і яго значэння для новага ўздыму самадзейнага мастацтва.

Ёсць таксама іншыя формы творчай і арганізацыйнай дапамогі народным калектывам у паляпшэнні іх дзейнасці і ў выкананні тэатрамі галоўнай задачы—выхавання ў савецкіх людзей высокіх маральных якасцей будаўнікоў камунізма. Усе формы і шляхі павінны быць выкарыстаны і для ўздыму самадзейнай мастацкай творчасці на ўзровень высокіх запатрабаванняў часу, для новага росквіту народных талентаў.

М. МІХАЙЛАЎ.

Працаўнікам палёў

«Гомсельмаш»... Сельскагаспадарчыя машыны з гэтай маркай добра вядомы працаўнікам вёскі нашай краіны. Малатарні, жняяркі, касілкі, арфы, зробленыя ў Гомелі, можна ўбачыць на палях Украіны, Кубані, на кулундзінскай зямлі, на багатых ураджаямі малдаўскіх палетках. «А якія машыны дасць у гэтым годзе «Гомсельмаш» калгаснікам?»—такое пытанне цікавіць многіх.

Наш карэспандэнт звязаўся па тэлефоне з заводам сельскагаспадарчых машын. На гэтае пытанне адказаў галоўны інжынер завода В. Дзміцерка.

— Мы сустрэлі студзеньскі Пленум ЦК КПСС добрымі поспехамі. У новым годзе сямігодкі вялікі калектыў завода асвоіў і пачаў выпуск сіласаўборачных камбайнаў СК-2 і СК-6. Гэта цудоўныя айчынныя машыны. Іх стварыў на заводзе вялікі калектыў інжынераў, канструктараў, тэхнікаў, рабочых пад кіраўніцтвам інжынера П. Сімакова. Камбайн прайшоў дзяржаўныя выпрабаванні і паказаў добрыя тэхнічныя дадзеныя. За гадзіну ён здольны апрацоўваць каля двух гектараў.

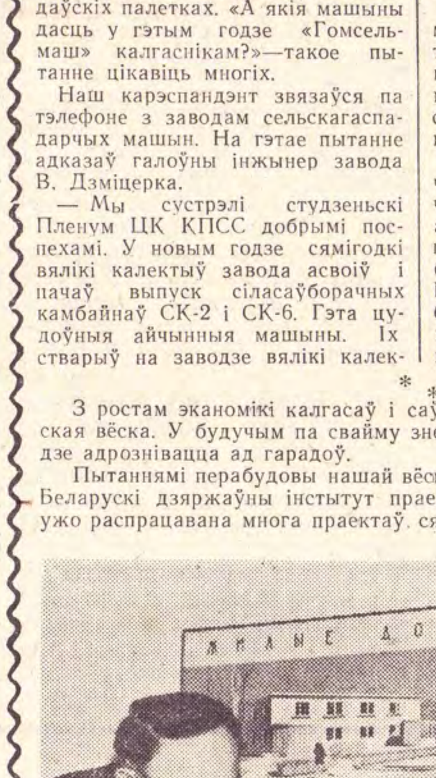
З вялікім патрыятычным уздымам працуе ў гэтыя дні аўтаматычны ўчастак камуністычнай працы, які ўзначальвае старшы майстар тав. Каркач. Члены ўчастка выпускаюць прадукцыю толькі выдатнай якасці.

За новай прадукцыяй завода сочаць не толькі калгаснікі і рабочыя саўгасаў краіны. Многа пісем атрымлівае завод з краін народнай дэмакратыі, якія жадаюць набыць гэтую цудоўную машыну. Больш таго, вялікую партыю камбайнаў СК-2 закупіла Англія. У хуткім часе машыны будуць адпраўлены за мяжу.

* * *

З ростам эканомікі калгасаў і саўгасаў змяняе свой воблік беларуская вёска. У будучым па свайму знешняму выгляду яна мала чым будзе адрозніваецца ад гарадоў.

Пытаннямі перабудовы нашай вёскі на сацыялістычны лад займаецца Беларускі дзяржаўны інстытут праектавання сельскай гаспадаркі. Тут ужо распрацавана многа праектаў сядзібных калгасных цэнтраў і нават раёнаў рэспублікі. Вось, напрыклад, як будзе перабудаван калгас імя Куйбышава Слуцкага раёна. У ім вырастуць шматпавярховыя дамы з вадаправодам, каналізацыяй і г. д., клуб на 400 месц, школа-інтэрнат, дзіцячы сад, яслі, фельчарска - акушорскі пункт, лазня і іншыя адміністрацыйныя і гандлёвыя будынкі.

На здымках: 1. Галоўны архітэктар будаўнічага аддзела інстытута **П. Рудзік** і старшы архітэктар **Г. Бяганская** за распрацоўкай чатырохкватэрнага жылога дома для вёскі.

2. Праект планіроўкі сядзібнага цэнтра калгаса імя Куйбышава Слуцкага раёна.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

АБ ПРАВЯДЗЕННІ ВЫБАРАЎ У АБЛАСНЫЯ, РАЁННЫЯ, ГАРАДСКІЯ, СЕЛЬСКІЯ І ПАСЯЛКОВЫЯ САВЕТЫ ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ БЕЛАРУСКАЙ ССР

У сувязі з заканчэннем 1 сакавіка 1961 года паўнамоцтваў абласных, раённых, гарадскіх, сельскіх і пасялковых Саветаў дэпутатаў працоўных Беларускай ССР сёмага склікання Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР **пастанаўляе:**

Назначыць выбары ў абласныя, раённыя, гарадскія, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных Беларускай ССР на нядзелю, 19 сакавіка 1961 года.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
В. КАЗЛОЎ.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Д. ЛУКАШЭВІЧ.

17 студзеня 1961 года.
Гор. Мінск.

Рэспубліканскі семінар

17 студзеня ў Мінску пачаўся семінар загадчыкаў раённых і гарадскіх аддзелаў культуры, скліканы Міністэрствам культуры БССР. Мэта семінара—падвесці вынікі работы, абмяняцца вопытам.

З дакладам аб задачах устаноў культуры па выкананню пастановы ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах» выступіў намеснік міністра культуры тав. **М. Мінковіч**. Начальнік бібліятэчнай інспекцыі Міністэрства культуры **Н. Крупенька** зрабіла даклад аб ходзе выканання пастановы ЦК КПСС і ЦК КПБ аб стане і мерах паляпшэння бібліятэчнай справы ў рэспубліцы.

Новым формам работы ўстаноў культуры Беларусі прысвяціў сваё выступленне дырэктар Рэспубліканскага метадычнага кабінета культасветработы **Д. Клімоўскі.** Старшы інспектар міністэрства **М. Колас** расказаў удзельнікам семінара аб мерапрыемствах па выкананню пастановы ЦК КПБ «Аб рабоце ўніверсітэтаў культуры», а старшы інспектар **П. Навумаў**—аб задачах аддзелаў культуры па паляпшэнню работы раённых краязнаўчых і калгасных музеяў.

Будуць заслуханы і іншыя даклады. Праграма семінара прадугледжвае шырокі абмен вопытам па важнейшых пытаннях работы ўстаноў культуры—аб сувязі з жыццём, прапагандзе перадавога вопыту і сельскагаспадарчай і навукова-тэхнічнай літаратуры, аб удзеле грамадскасці ў рабоце клубных устаноў і бібліятэк і інш.

Для ўдзельнікаў семінара будуць прачытаны лекцыі аб міжнародным становішчы, новым этапе развіцця сусветнай сацыялістычнай сістэмы, аб крызісе буржуазнай ідэалогіі і палітыкі.

Семінар разлічан на дзесяць дзён. Загадчыкі аддзелаў культуры пабываюць на экскурсіях у Дзяржаўным мастацкім музеі, Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Доме-музеі Першага з'езду РСДРП. Яны азнаёмяцца з работай Дзяржаўнай бібліятэкі імя Леніна, бібліятэк Ленінскага і Варашылаўскага раёнаў Мінска.

Удзельнікі семінара ўбачаць некалькі новых фільмаў, пабываюць на спектаклях сталічных тэатраў, у цырку.

ІЛЬНАВОДЫ

Жыццё бесперапынна крочыць наперад. Разам з ім мяняюцца і людзі.

Даўно гэта было. Яна вучыла дзяцей грамаце. Доўгімі зімовымі вечарамі выпраўляла чырвоным чарнілам першыя вучнёўскія памылкі.

Гэта была пачэсная і цяжкая праца. І Соф'я Іванаўна аддавала ўсе сілы і веды справе выхавання падрастаючага пакалення. Але ваенная завіруха закружылася, замяла дарогі, сцежкі... Пасля вайны жанчына захварэла, не здолела вярнуцца на працу ў школу. Асалоду жыцця яна знайшла ў працы на калгасных палетках. Стала калгасніцай, праца якой не менш пачэсная. Сёмы год Соф'я Іванаўна Зелянкевіч клапатліва і любоўна вырошчвае лён—каштоўную тэхнічную культуру, якая з'яўляецца крыніцай калгаснага багацця.

* * *

Вясна несла бязмежныя радасці. На агульным сходзе членаў чацвёртай паляводчай брыгады Сямён Сцяпанавіч Кашэль, яшчэ малады хударлявы чалавек, прапанаваў:

— Жанчыны, у гэтым годзе на чатыры гектары ільну пасеем больш, чым па плану. Згодны?..

Цішыня парушылася зычным голасам Варкі Кабалай:

— Не здужаем 23 гектары апрацаваць, сілы ў нас малавата.

Яе падтрымала і Аляксандра Кашэль.

Жанчыны заспрачаліся. Тады ўзяў слова сакратар калгаснай партыйнай арганізацыі Кірыл Сяргеевіч Макарэвіч.

— Вырасціць добры лён—справа нялёгкая. Гэта культура патрабуе сумленнай настойлівай працы. А наконт сілы—яе ў брыгадзе нямала. Трэба толькі арганізаваць усіх жанчын, і справа пойдзе.

З-за стала ўзнялася Соф'я Іванаўна Зелянкевіч.

— Лянок—наша радасць, наша багацце. Гэта тканіна, адзенне, алей... Усе мы любім добра і прыгожа апранацца. А фабрыкам патрэбны кужаль. Мне здаецца, жанчынкі, калі мы вырашым пасеяць 23 гектары ільну — абавязкова справімся. Было б толькі жаданне.

Яе падтрымалі Соф'я Кашэль, Аляксандра Крылоўская, Сцёша Шарамет.

— Абяцаць лёгка, а на справе што будзе... Вы як хочаце, кабеціны, а я катэгарычна адмаўляюся, і ў ваша ільнаводчае звяно і нагой не ступлю,—рашуча заявіла калгасніца Кудраўцава.

Сур'ёзна задумаліся жанчыны. Параіліся з Верай Уладзіміраўнай Пашукевіч. Аграном расказала, як лепш апрацаваць глебу, падрыхтаваць насенне. «Соф'я Іванаўна няхай будзе звеннявой», — прапанавала яна.

— Правільна! Зелянкевіч няхай бярэцца за справу!—пачуліся галасы.

— Жанчынкі, дарагія мае, ці спраўлюся я? У мяне сям'я вялікая. Цяжка мне будзе...

— Ты маці-гераіня, трыма медалямі ўзнагароджана, можа яшчэ Героем Сацыялістычнай Працы станеш,—нібы жартам уставіла Соф'я Кашэль.

— У нас героем можа стаць кожны,—сказаў хтосьці з дзяўчат.

Соф'я Іванаўна добра не зразумела, ці шчыра былі сказаны гэтыя словы з песні. І цяпер, уначы, яна не магла заснуць, думкі роем віліся ў галаве. «Ці спраўлюся я з гэтай работай?»

* * *

Барацьба за лён у брыгадзе пачалася яшчэ з восені. Вялікія клопаты праявіў брыгадзір Сямён Кашэль. Разам з аграномам выбралі зямельныя ўчасткі, узаралі іх. Пасля таго, як Соф'я Зелянкевіч пагутарыла з кожнай жанчынай, растлумачыла, якую карысць і прыбытак дае лён, семнаццаць жанчын запісаліся ў звяно. І калгасніцы адразу ўзяліся за вывазку на палі торфу, а яго трэба было вывезці па 23—25 тон на кожны гектар.

— Старайцеся, даражэнькія, толькі ўсё роўна нічога не атрымаеце: ні лёну, ні грошай на працадні,—кпіла Кудраўцава.

— Ты пакінула звяно, дык не перашкаджай нам. Самі ведаем, што робім,—адказвалі ёй калгасніцы.

Члены звяна працавалі ўпарта, старанна рыхтуючы сустрэчу вясне.

А калі веснавое сонейка пяшчотна абагрэла зямлю, радавымі трактарнымі сеялкамі пасеялі лён. Але тут здарылася тое, чаго ніхто не чакаў: праз два дні пасля пасеву выпаў снег і тонкім абрусам заслаў зямлю.

— Прападзе лянок, нізавошта прападзе,—сцвярджалі скептыкі.

Але снег на трэці дзень растаў, лён узышоў і хутка зазелянеў.

Раніца. Кволыя раслінкі ільну пацеркамі ззялі ў праменнях сонца. Вера Уладзіміраўна Пашукевіч і Соф'я Іванаўна Зелянкевіч абыходзілі маладыя ўсходы, радаваліся іх прыгажосці.

— Але што гэта?

Яны спыніліся, пільна прыглядзеліся.

— Ільняныя блохі,—з трывогай вызначылі калгасніцы.

Усе члены звяна выйшлі на палеткі — павялі барацьбу са шкоднікамі.

Яшчэ дружней завіхаліся жанчыны на зялёных палетках. Яны старанна палолі лён і кожная адна перад другой імкнуліся зрабіць свой участак лепшым, чысцейшым.

Густы, вышынёй да метра, вырасцілі лён клапатлівыя людзі. Вынікі плённай працы ільнаводаў былі багатыя: звяно здало 60 тон высакаякаснай ільнотрасты, з кожнага гектара намалацілі па 5 цэнтнераў семя. Агульны прыбытак ад 23 гектараў ільну склаў 489 тысяч рублёў. Члены звяна атрымалі па 18—20 рублёў на працадзень і іх агульны заробак склаў па 4—5 тысяч рублёў. На гэтыя грошы калгасніцы набылі каштоўныя рэчы: тэлевізары, радыёпрыёмнікі, дываны.

Аднойчы калгасніца Кудраўцава прыйшла да Соф'і Іванаўны і сказала:

— Памылілася я, таварыш звеннявая... Буду працаваць, не шкадуючы сіл, толькі прыміце ў звяно.

— Чаму ж не прыняць. Людзі нам патрэбны, тым больш, што наша звяно ў гонар студзеньскага Пленума ЦК КПСС вырашыла пасеяць ільну не 23 гектары, а 60. Праўда, з гэтай задачай мы справімся і без цябе... Але, калі ты зразумела сваю памылку—прымем. Прыходзь угнаенні вазіць,—адказала ёй Соф'я Іванаўна.

Ільнаводы чацвёртай паляводчай брыгады ў трэцім годзе сямігодкі вырасцяць яшчэ лепшы лён.

Яфім ГАВАРУШКА,
сакратар партыйнай арганізацыі калгаса імя Дзяржынскага Смалявіцкага раёна.

Працуе ўніверсітэт культуры

У мінулым годзе пры Плешчаніцкім раённым Доме культуры пачаў працаваць музычны лекторый па праграме ўніверсітэта культуры. Праведзены лекцыі-канцэрты—«Як навучыцца разумець музыку», «Творчасць кампазітараў Глінкі і Чайкоўскага» і інш.

З пачатку гэтага года музычны лекторый працягвае сваю работу. Днямі ў РДК праведзена лекцыя-канцэрт «Музычная народная творчасць», якую праслухала больш 300 чалавек. Аб музычнай народнай творчасці расказала музыказнаўца Е. Ракава. Пасля артысты Белдзяржфілармоніі выканалі беларускія і рускія народныя песні і танцы.

НАМ ПІШУЦЬ

Дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа — часты госць у гарадскім пасёлку Чашнікі Віцебскай вобласці. Толькі за апошні месяц чашніцкія аматары тэатра двойчы прымалі гасцей у сваім новым Доме культуры.

У апошні раз жыхары пасёлка і навакольных калгасаў з вялікай цікавасцю паглядзелі спектакль «Востраў Афрадзіты».

Н. БЕРХІФАНД.

* * *

Тэхнічная бібліятэка Мінскага вузла Беларускай чыгункі за мінулы год дасягнула значных поспехаў у прапагандзе тэхнічнай кнігі. Колькасць кнігавыдач у параўнанні з 1959 годам павялічылася ў паўтара разы.

Л. ФРЫД.

* * *

Звыш 30 калгаснікаў сельгасарцелі імя Чапаева Мастоўскага раёна займаюцца ў харавым, драматычным і танцавальным гуртках.

Самадзейныя артысты часта выязджаюць з канцэртамі ў суседнія калгасы.

П. ВАЙЦЯХОЎСКІ.

* * *

Пры сельскім клубе, які знаходзіцца на тэрыторыі саўгаса «Ваўкавыскі» Гродзенскай вобласці, працуе ўніверсітэт культуры. Яго слухачы за два гады навучання праслухаюць цыклы лекцый на грамадска-палітычныя тэмы, па літаратуры, музыцы, мастацтву і атэізму.

П. ЯКУТА.

* * *

Пры Мінскім абласным упраўленні культуры закончылі работу месячныя курсы павышэння кваліфікацыі работнікаў сельскіх клубаў.

Арганізацыя тэматычных вечароў, знаёмства з элементамі афармлення нагляднай агітацыі, кіраўніцтва гурткамі мастацкай самадзейнасці— вось асноўны пералік лекцый і практычных заняткаў, якія правялі работнікі абласнога Дома народнай творчасці. На курсах займалася 77 слухачоў. Сярод іх загадчык Слабодскага сельскага клуба І. Бараноўскі, загадчыца Бакшцянскага сельскага клуба А. Сікорская, кіраўнік Марачанскага сельскага клуба Е. Абабурка і інш.

Э. РЫСАЕЎ.

Паўмільёна гледачоў

Дапамагчы кожнаму рабочаму, інжынерна-тэхнічнаму работніку павысіць свае веды і дзелавую кваліфікацыю, садзейнічаць паскарэнню тэхнічнага прагрэсу, росту прадукцыйнасці працы — такая задача стаяла перад фестывалем дакументальных і навукова-папулярных фільмаў, які праводзіўся ў рэспубліцы з 25 лістапада па 25 снежня 1960 г. на тэму «Дасягненні навукі і тэхнікі — у вытворчасць!»

З вялікай цікавасцю прагледзелі беларускія гледачы ў дні фестывалю кінакарціны «Вялікая перамога савецкай навукі», «Дарога да зор», «Этапы вялікага шляху», «Аўтаматыка і сталь», «Для шчасця людзей», «Наваліпецкі металургічны», «Сучасныя пракатныя станы», «Бітва ля Падуна», «Канструктар Нікалаеў», «На варце вытворчага рытму», «У нашай брыгадзе— мільёны», «Людзі смелых дзярзанняў», «Гэта па-камуністычнаму» і інш.

Толькі ў адным Мінску за час фестывалю прадэманстравана каля 60 новых навукова-тэхнічных фільмаў. Іх прагледзела больш 120 тысяч гледачоў.

У фае многіх кінатэатраў рэспублікі ў дні фестывалю былі аформлены тэматычныя фотавыстаўкі, якія адлюстроўваюць дасягненні перадавой савецкай навукі і тэхнікі.

Перад дэманстрацыяй фільмаў па тэхнічнаму прагрэсу арганізоўваліся лекцыі, даклады, тэматычныя вечары, тэхнічныя чытанні, вечары пытанняў і адказаў. У Гомельскай вобласці сіламі лектараў таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў, а таксама інжынерна-тэхнічнымі работнікамі і рацыяналізатарамі прачытана 420 лекцый . З цікавай гутаркай на тэму «Савецкія касмічныя караблі» выступіў перад гледачамі ў брэсцкім кінатэатры «Мір» лектар Маскоўскага планетарыя Е. К. Траут. Выкладчык педінстытута тав. Шульдзімаў прачытаў лекцыю «Хімія служыць людзям».

Перад пачаткам сеансаў навукова-тэхнічных фільмаў адбываліся сустрэчы гледачоў з вучонымі, вынаходнікамі, перадавікамі прамысловасці і сельскагаспадарчай вытворчасці.

Усяго за час фестывалю ў рэспубліцы праведзена каля 4 500 сеансаў фільмаў па пытаннях тэхнічнага прагрэсу, на якіх прысутнічала больш 550 тысяч гледачоў.

Паказ навукова-тэхнічных фільмаў працягваецца.

К. РАМАНОЎСКІ.

КНІЖНЫЯ СКАРБЫ — НАРОДУ

Яны сталі чытачамі

Медыцынская сястра Соснаўскай участковай бальніцы ніяк не магла выбраць часу наведаць бібліятэку.

Ліна Ермалінская і Рая Гарбатоўская, актывісты бібліятэкі саўгаса «10 год БССР», прынеслі ёй кнігі на кватэру.

— Ды што вы, дзяўчаткі... Калі мне гэтыя кнігі чытаць! У бальніцы — дзяжурства, дома — гаспадарка. Ды і адпачыць трэба.

— Вы толькі пачніце, — угаворвалі дзяўчаты. — Кнігі радасць прыносяць.

— Ну, то пакіньце якую, — згадзілася медсястра.

Не адзін такі чалавек быў у Соснах. Не чытала кніг і Валя Савасцюк. Загадчыца бібліятэкі Надзея Кіберман з увагай паставілася да таго, каб усіх зацікавіць літаратурай.

У саўгасе ў 51 двары рабочыя не чыталі кніг. Актывісты бібліятэкі наведалі іх. Каго запрасілі прыходзіць у бібліятэку, а каму паабяцалі рэгулярна дастаўляць кнігі на дом.

На паліцах бібліятэкі 11 тысяч тамоў. Штодзённа сюды прыходзяць паўтары — дзве сотні чытачоў. А ўсяго іх тут — 900.

Надзея Кіберман арганізавала ў саўгасе шэсць бібліятэк-перасовак, якія абслугоўваюць чытачоў аддаленых пасёлкаў.

Нядаўна ў бібліятэцы чытачы абмеркавалі раман І. Шамякіна «Крыніцы». Праведзены літаратурныя вечары «Мой любімы герой», «Мая любімая кніга». Павялічыўся попыт на палітычную і беларускую мастацкую літаратуру.

А. ВЕРАМЕЙЧЫК.
Любанскі раён.

Выстаўка беларускай мастацкай фатаграфіі

У выставачнай зале Саюза мастакоў БССР адкрылася выстаўка беларускай мастацкай фатаграфіі «Другі год сямігодкі». Выстаўка арганізавана Міністэрствам культуры Беларусі, Саюзам журналістаў і Саюзам мастакоў БССР, Беларускім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі.

Другая рэспубліканская выстаўка мастацкай фатаграфіі прыцягнула ўвагу грамадскасці. На яе адкрыццё прыйшлі шматлікія прадстаўнікі газет, часопісаў, культурных і грамадскіх арганізацый, аматары мастацтва.

У экспазіцыі — каля 250 работ, якія прадставілі 66 аўтараў. Свае творы паказваюць фотакарэспандэнты, фатографы-прафесіяналы і аматары фатаграфіі з Мінска, Брэста, Гродна, Магілёва, Віцебска і раду іншых месц рэспублікі.

Пры адкрыцці выстаўкі выступіў старшыня яе аргкамітэта — начальнік Упраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР Я. Б. Парватаў.

На фатаграфіях шырока паказаны жыллёвае будаўніцтва ў сталіцы рэспублікі, важнейшыя новабудоўлі сямігодкі, новае ў жыцці горада і вёскі.

(БЕЛТА).

У сакавіку гэтага года шэсць лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці калгасаў, саўгасаў і прамысловых прадпрыемстваў Гомельшчыны зробяць паездку ў Маскву. Яны выступяць з канцэртамі перад гледачамі сталіцы. Цяпер удзельнікі паездкі рыхтуюцца да сустрэчы з масквічамі.

На здымку: танцавальная група калектыву мастацкай самадзейнасці калгаса імя Сталіна Гомельскага раёна на рэпетыцыі. Фота **Ф. Раманава.** Фотахроніка БЕЛТА.

ПА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСАЎ

СТРОГАЯ ДОБРАЗЫЧЛІВАСЦЬ

У часопісе «Полымя» за 1960 г. (№№ 5, 7, 10, 12) змешчаны чатыры артыкулы крытыка Рыгора Бярозкіна пад рубрыкай «Паэты аднаго пакалення» пра творчасць Антона Бялевіча, Кастуся Кірэенкі, Анатоля Вялюгіна і Міколы Аўрамчыка.

Паэты, пра якіх вядзе гаворку Р. Бярозкін, не абыйдзены ўвагаю крытыкі. Пра іх напісана нямала. Колькі разоў, напрыклад, па розных прычынах, дарэчы і не дарэчы, цытаваўся і каменціраваўся адзін толькі твор Кастуся Кірэенкі «Мая рэспубліка»!

Але ў крытыцы, як і ўвогуле ў літаратуры, колькасць ніколі не пераходзіць у якасць. Не аднойчы выказванні аб памянёных паэтах, проста скажам, былі неглыбокія. Так, у свой час крытыкі яўна перастараліся, ацэньваючы цыкл Антона Бялевіча «Лісты з Дуброўкі» як ледзь не выдатны твор нашай літаратуры або, гаворачы моваю Р. Бярозкіна, «ледзь не ўзорам таго, як трэба паказваць новы побыт калгаснай вёскі» Такія непамерныя пахвалы наносяць такую ж шкоду, як і славутая «крытычная дубінка», яны здольны толькі дэзарыентаваць чытача, а паэта часам штурхаюць на няправільны шлях. Паэту патрэбна крытыка добразычлівая, але, разам з тым, і строгая, якая не даруе дробнатэмнасці, фальшу і шэрасці ў вершах.

Іменна з такой добразычлівасцю сустракаемся, калі чытаем многія працы Р. Бярозкіна, які любіць паэзію, добра яе разумее.

Азіраючыся на зробленае Р. Бярозкіным, бачыш, што галоўная адметная яго рыса—уменне пранікаць крытычнай думкай у запаветныя глыбіні паэзіі. Гэтая асаблівасць у значнай ступені выявілася ў кнізе Р. Бярозкіна пра творчасць выдатных паэтаў П. Броўкі, А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі.

З такой жа любоўю да нашай паэзіі, са шчырай зацікаўленасцю ў яе лёсе напісаны артыкулы «Паэты аднаго пакалення». Чытаеш іх, і перад табою на поўны рост устаюць паэты бясспрэчна добрыя і безумоўна розныя, з галоўнымі асаблівасцямі іх творчых індывідуальнасцей: непасрэдны, схільны да лірычнага роздуму Антон Бялевіч; парывісты, з нервовым, імклівым, іншы раз неразборлівым почыркам Кастусь Кірэенка; увесь скіраваны ў будучыню, віртуоз слова Анатоль Вялюгін; стрыманы, у нястомных пошуках Мікола Аўрамчык.

Ведаючы адносна межы магчымасцей кожнага паэта, Бярозкін не прад'яўляе да іх непасільных патрабаванняў. Ён, напрыклад, не настойвае на тым, каб Бялевіч абавязкова пісаў пра індустрыяльную Беларусь, бо добра разумее, што стыхія Бялевіча—калгаснае жыццё. Не папракае ён паэта і за тое, што той не заўсёды бярэцца за паказ самага значнага ў жыцці, бо, па словах крытыка, «можна пісаць вельмі нязначны твор аб найбольш значным у жыцці, і, наадварот, можна перадаць самае галоўнае, самае тыповае на матэрыяле, умоўна кажучы, «перыферыйным», на з'явах і фактах, у якіх жыццё адбілася зусім не проста, а супярэчліва, складана».

І далей аналізуючы паэму Бялевіча «Мой майстра», Бярозкін пераканальна аргументуе гэтае палажэнне, гаворачы пра твор, у якім няма шырокіх, разгорнутых падзей і ў якім, тым не менш, паэту ўдалося перадаць дух часу. Усё гэта адбылося, гаворыць Бярозкін, з-за высокай творчай актыўнасці аўтара, яго палымянай зацікаўленасці ў лёсе героя—фігуры складанай, якая ідзе пакручастымі шляхамі.

Пільнаму аналізу падверглася ўсё лепшае, што ёсць у паэзіі Антона Бялевіча—яго непасрэднасць, багацце адценняў у найбольш удалых творах, багацце рытмічнай інтанацыі, выдатнае веданне калгаснага жыцця, уменне расказаць пра яго жывой, вобразнай мовай, веданне чалавечага характару.

Нельга не пагадзіцца з Бярозкіным, калі ён гаворыць: «Іменна таму мы і аддаём столькі ўвагі ранняй паэме Антона Бялевіча, што ўся яна—узор мастацкай канкрэтнасці, цікавасці да чалавека і добрага ўмення ўспрыймаць навакольны свет ва ўсім багацці і першапачатковай жывасці яго фарбаў».

У другой паэме Бялевіча «Сям'я» крытык адзначыў «найбольш прывабныя рысы паэтычнага таленту Бялевіча: уменне стварыць жывыя, пластычныя малюнкі прыроды і чалавечага, галоўным чынам сялянскага, побыту».

Але, як было сказана, Бярозкін не схільны дараваць недахопаў нават любімым паэтам. Ён падрабязна спыняецца на няўдачах некаторых апошніх паэм і вершаваных цыклаў Бялевіча і, як хірург, узняўшы скальпель над целам хворага, якога аперыруе, бязлітасна і дакладна ўскрывае прычыны гэтых няўдач. На думку крытыка, «Бялевічу трэба глыбей зазірнуць у душу свайго сучасніка, адмовіцца ад памылкова-аднабаковага погляду на героя нашых дзён як носьбіта нейкіх адвечна-сялянскіх традыцый». Падагульняючы, Бярозкін папярэджвае паэта, ён гаворыць, што «Бялевіч пачаў паўтарацца, і гэта непазбежны вынік таго, што парушылася яго актыўная творчая сувязь з жыццём. Не знешні свет, не аб'ектыўная жыццёвая з'ява, а слова, знойдзенае раней, і вобраз, выкарыстаны неаднаразова, усё часцей і часцей вядуць за сабой паэта».

Радуе ў нарысах Бярозкіна, што форму і змест ён разглядае як адзінае цэлае, узаемна абумоўленае. Здавалася б, крытык інакш і зрабіць не можа, але да гэтага часу ў некаторых рэцэнзіях не-не ды і прачытаеш прыкладна такую фразу: «Нягледзячы на адзначаныя вартасці (высокая ідэйнасць, цікавыя думкі, шырокі ахоп падзей і г. д.), аўтару не хапае майстэрства, ён ужывае старыя сцёртыя рыфмы, рытм вершаў аднастайны, вобразы цьмяныя і расцягненыя». Такое меркаванне аб паэзіі сведчыць толькі аб непісьменнасці крытыка. Атрымліваецца, што намеры ў паэта былі добрыя і крытык яму за гэта паставіў пяць з плюсам. На выкананні ж задумы паэт пацярпеў крах—атрымлівай тройку з мінусам! Пры такой «сістэме» лёгка вывесці сярэдні бал— унушальную чацвёрку. Такім крытыкам варта было б памятаць словы Маркса, які ў пісьме да М. Кавалеўскага папярэджваў:

«Звыш таго неабходна для пісьменніка адрозніваць тое, што які-небудзь аўтар у сапраўднасці дае, і тое, што ён дае толькі ва ўласным уяўленні».

Разглядаючы верш К. Кірэенкі «Конь Даватара», Бярозкін гаворыць аднačасова пра ідэйныя і мастацкія вартасці гэтага твора. На думку крытыка, «верш Кірэенкі... адухоўлены паэзіяй нейкага новага «Бежына лугу», мы бачым тут новую постаць хлопчыка на начлезе, хлопчыка, над якім лунаюць не містычныя жахі, а мужная і наскрозь рэальная рамантыка слова, подзвігу і бяссмерця». І далей, працытаваўшы гэты сапраўды выдатны верш: «Услухаемся ў тую інтанацыю глыбокага захаплення, якая чуецца за кожным словам хлопчыка, за кожным радком паэта, каб зразумець, што перад намі твор праўдзівы і паэтычны ў самым высокім сэнсе».

Даводзіцца агаварыцца. У адным выпадку Бярозкін аказаўся няверным сваім жа ўласным устаноўкам, непамерна расхваліўшы верш таго ж К. Кірэенкі «Мая рэспубліка» за яго несумненна правільны ідэйны напрамак, не ўвасоблены тым не менш у паўнацэнных мастацкіх вобразах. Абвяшчаючы «Маю рэспубліку» «сур'ёзнай перамогай К. Кірэенкі», Бярозкін пярэчыць сам сабе. Бо сам жа крытык піша, што Кірэенка толькі тады дасягаў паэтычных вышынь, калі ён «бязлітасна адкідваў прэч стылізацыю і кніжнасць, «палымяна-агністую» мішуру і рыторыку агульных мясцін, калі ўздымная рамантычнасць абранага паэтам стылю ішла поруч з яго, паэта, пільнай уважлівасцю да штодзённага, калі «пісьмо ў вечнасць» суправаджалася «ціхім постскрыптумам» чалавечых пачуццяў і думак ва ўсёй іх цеплыні і шчырасці».

Але Бярозкін вельмі добра адчувае сваю адказнасць перад паэзіяй, перад чытачом. Таму, расхваліўшы без усякіх агаворак верш «Мая рэспубліка», ён, нарэшце, спахапляецца і праз некалькі старонак зноў вяртаецца да гэтага твора, каб хоць мімаходзь, але ўсё ж сказаць, што «...гэты верш... трэба было б скараціць за кошт некаторых залішне агульных, ці, як іх часта называюць, «дзяжурных» строф». Каму, як не Бярозкіну, вядома, што верш, у якім ёсць «дзяжурныя» строфы, ні ў якім разе не можа называцца паўнацэнным мастацкім творам.

Па-майстэрску напісаны Бярозкіным артыкул аб творчасці А. Вялюгіна «Шляхі да сталасці». Крытык справядліва адзначыў шырыню поглядаў Вялюгіна, грамадзянскі напрамак яго творчасці. Усе, каму дарагія вершы гэтага цікавага паэта, пагодзяцца з крытыкам, што «ў большай меры, чым у творах некаторых нашых іншых паэтаў, гучыць у творах Вялюгіна матыў пераемнасці рэвалюцыйных традыцый». Так, гэта праўда. Тысячы людзей, падзей, краін, праходзячы праз сэрца паэта, нараджаюць то гнеўныя і выкрываўчыя, то поўныя любві і спачування вершы, якія, калі б іх пераклалі на мовы народаў, пра якія піша Вялюгін, былі б аднолькава блізкія і карэйскаму рысаводу, і чэшскаму металургу, прагучалі б з аднолькавай выбуховай сілай і ва В'етнаме, які змагаецца, і на ўздыбленых новабудоўлямі вуліцах Шанхая, і ў трушчобах Гарлема, і ў чаротавай хаціне афрыканца, які набывае, нарэшце, свабоду.

У артыкуле «Шляхі да сталасці» Бярозкін дасягае найбольш эмацыянальнай выразнасці. Пра паэта ён піша, як паэт.

На жаль, у гэтым лепшым, на наш погляд, артыкуле Бярозкін дапускае некаторыя недакладнасці. Цяжка, напрыклад, пагадзіцца з крытыкам, калі ён сцвярджае, што нібы шырыня поглядаў маладога Вялюгіна, яго абвостранае паэтычнае чуццё тлумачацца толькі «начытанасцю добра выхаванага сям'ёй, школай, усім укладам нашага жыцця таленавітага юнака». Вялюгіну, нам думаецца, арганічна ўласцівы былі з самых першых яго крокаў у паэзіі шырыня поглядаў, ахоп падзей. Выхаванне тут адыграла не галоўную, як думаецца крытыку, а толькі дапаможную ролю. Скажам дарэчы, што такімі ж якасцямі ў высокай ступені валодаў вялікі амерыканскі паэт Уолт Уітмэн, які, як вядома, не выхоўваўся ў савецкай школе і якім бацькі амаль не займаліся ў маленстве.

Вельмі добра, што ў артыкуле пра Міколу Аўрамчыка Бярозкін асабліва падкрэсліў ролю асабістага вопыту ў працы паэта, неацэннае значэнне яго біяграфіі. На самай справе, паэт, які мог сказаць пра сябе:

Я той, хто жыў між мёртвых,
Двойчы
Памінкі справілі па кім.
Без вестак я прапаў аднойчы
І пахаваны быў жывым,—

такі паэт мае больш пераваг перад паэтамі, якія нічога не нюхалі, апроч кніжнай прамудрасці. Вопыт (няхай нават горкі, як у дадзеным выпадку) не перашкаджаў яшчэ нікому з паэтаў. Іменна вопыт, які ўзрос, паглыбленае веданне жыцця дапамагаюць Вялюгіну з кожным годам пісаць усё лепш, больш змястоўна. Вопыт жыцця, памножаны на паэтычнае майстэрства, якое ўзрасло, мала-памалу пазбаўляе вершы Кірэенкі шматслоўя і рыторыкі. Несумненна, калі б узяўся Кірэенка за верш «Мая рэспубліка» цяпер, твор быў бы пазбаўлены «дзяжурных» строф.

У заключэнне хочацца запярэчыць крытыку, які катэгарычна сцвярджае, што «бястактнай самаўлюбёнасцю патыхаюць спробы асобных паэтаў умяшацца ў тэму, выставіць сябе на пярэдні план». Калі ўжо на тое пайшло, дык усе буйныя паэты заўсёды «ўмешваліся» ў тэму. Гэты «грэх», у прыватнасці, быў і за Маякоўскім, як ёсць ён цяпер за Асеевым, за Смеляковым, за Мартынавым, за Панчанкам, за Танкам. Наадварот, чым больш пасрэдны паэт, тым больш старанна пазбягае ён «я». Уся справа ў тым, што гэты займеннік не належыць аднаму толькі паэту, ён з'яўляецца, так сказаць, грамадскай уласнасцю, яго можа пры жаданні прысвоіць сабе любы чытач, калі яму вершы спадабаюцца. Вось і атрымліваецца, што «я» паэта, размножанае ў тысячах экземпляраў, ператвараецца ў «мы», як толькі кніга трапляе ў рукі чытачоў.

Усе гэтыя недахопы можна з лёгкай душой дараваць крытыку, яны не змяншаюць значэння яго працы, цікавай і глыбокай, наскрозь прасякнутай любоўю да нашай паэзіі.

Уладзімір ВАРНО.

Паэт, драматург, публіцыст

19 студзеня споўнілася 50 год з дня нараджэння вядомага рускага паэта, драматурга і публіцыста Анатоля Уладзіміравіча Сафронава. Пісьменнікі Савецкай Беларусі накіравалі ў адрас юбіляра сардэчнае братняе прывітанне.

«На ўсім працягу Вашага творчага шляху, дарагі Анатоль Уладзіміравіч, — гаворыцца ў прывітанні, — Вы былі ў гушчыні народа, разам з ім, як рабочы Ростсельмаша, прымалі ўдзел у выкананні першых пяцігодак, разам з ім, як салдат, удзельнічалі ў Вялікай Айчыннай вайне, разам з ім сваёй творчасцю змагаецеся за выкананне грандыёзных планаў, намечаных сямігодкай.

Вашы вершы і песні, задушэўныя, лірычныя, ахвотна чытаюцца і спяваюцца ў народзе. Ваша палымяная публіцыстыка служыць умацаванню справы міру.

Асабліва вялікія Вашы заслугі перад савецкай драматургіяй і тэатрам. Вы стварылі такія выдатныя творы, як «У адным горадзе», «Маскоўскі характар», «Чалавек у адстаўцы», «Грошы», «Кухарка», у якіх намаляваны яркі характар савецкага чалавека-стваральніка.

МХАТ, Малы тэатр, тэатры імя Вахтангава, імя Маякоўскага, імя Янкі Купалы, сотні абласных і народных тэатраў ставяць Вашы творы. Вобраз Хрысціны з Вашай п'есы «Кухарка» стаў адным з любімых вобразаў савецкага гледача.

Ваша імя, як грамадскага дзеяча, добра вядома працоўным нашай Радзімы, а таксама зарубежным сябрам. На працягу многіх год Вы кіруеце папулярнейшым і найбольш масавым часопісам «Огонек», а таксама з'яўляецеся намеснікам старшыні Савецкага Камітэта салідарнасці краін Азіі і Афрыкі.

Жадаем Вам, дарагі Анатоль Уладзіміравіч, многа год жыцця, здароўя. Жадаем і надалей з нястомнай энергіяй і творчым гарэннем услаўляць веліч нашай эпохі — эпохі пабудовы камунізма!»

Анатоль **САФРОНАЎ.**

РАДЗІМА

Ты помніш—гром, яго раскаты,
Скрозь хмары чорныя ірваў,
Калі ты босым каля хаты
У гады дзіцячыя стаяў.

Імкнула ўдалячынь дарога
І ўслед за ёю гром ляцеў,
А ты ля роднага парогу,
Раскрыўшы вочы, ў свет глядзеў.

Тады не знаў ты, што з гадамі,
Дзе б ты ні быў,—і ноччу й днём—
За рубяжом, за рубяжамі
Ты будзеш помніць бацькаў дом.

Страху, скуль дым угору ўецца,
Сланечнік з жоўтай галавой —
Усё, што мы завём ад сэрца
Радзімай любаю сваёй.

Палі бязмежныя і рэкі,
Зялёны шум гаёў, дуброў,
Што будзе спадчынай навекі
Для ўсіх дачок, для ўсіх сыноў,

І наша шчасце і трывогі,
І нашых мараў берагі,
І ўсе нялёгкія дарогі,
Высакародныя шляхі,

І гэта неба з сінявою,
І даль, што зроку не схапіць,
І гэты сцяг, што над табою
Агнём нягаснучым гарыць!

Пераклаў Пятрусь БРОЎКА.

НАГАСАКІ

Нагасакі... Так, так, Нагасакі!
Горад смутку
і атамных страшных руін.

Дзе стаялі дамы —
там цямнеюць баракі,
Не загоены шрам у людзей ні адзін.

Тут не выветрыў вецер
той жудасны
поўдзень,

Калі бомба
пайшла да зямлі ў цішыню;

Хто застаўся ў жывых,
той навекі, навекі запомніў
Гэты грукат і гром,
гэты грыб над зямлёй,
гэты купал агню.

Не ў баю
і не ў часе суровай атакі, —
У страшэннай пакуце
тут тысячы леглі тады!
Нагасакі... Так, так, Нагасакі!—
Хрызантэмы, лілеі
аздобілі зноўку сады.
Тут усё яшчэ ў памяці ранняй,
але і такой ужо даўняй,
Не працёрлі падэшвы парог,
час руіны ўсе не заараў.
З чорных пліт,
нібы з чорных паданняў,
Тут да сонца ірвуцца
зялёныя парасткі траў.

Тут пяюць
галасы маладыя
Японіі,
Зноў жыццё на зямлі,
зноўку дрэвы наўкол шалясцяць.
Тыя, хто пабылі ў Нагасакі
хоць раз, —
зразумелі, запомнілі,
Што такое любоў
і вялікая прага жыцця.

1956.

Пераклаў П. ПАНЧАНКА.

Калгасныя аркестры

Сельскагаспадарчая арцель «Іскра» — перадавая гаспадарка ў Пружанскім раёне. З кожным годам растуць тут грашовыя даходы, больш важкім становіцца працадзень.

Цікавай, змястоўнай стала культурнае жыццё працаўнікоў вёскі. Нядаўна праўленне арцелі набыло інструменты для духавога аркестра. Вечарамі ў калгасным клубе многа людзей. Вясковыя аматары музыкі развучваюць народныя танцы і песні савецкіх кампазітараў. Умелымі музыкантамі паказалі сябе члены арцелі Анатоль Вярбіцкі, Дзям'ян Чарэшка, Мікалай Супрун. Весела праводзіць цяпер сельская моладзь выхадныя дні.

Духавыя аркестры ёсць таксама ў калгасах «Сталінец» Гродзенскага раёна, імя Сталіна Ляхавіцкага раёна і ў калгасах Давыд-Гарадоцкага раёна.

В. МІХНЮК.

Творы народнага мастака РСФСР Уладзіміра Андрэевіча Фаворскага — аднаго са старэйшых савецкіх мастакоў — шырока вядомыя. Фаворскага ведаюць і як мастака - манументаліста, і як аўтара афармлення тэатральных пастановак. Але, бадай, больш за ўсё ён вядомы як выдатны майстар гравюры па дрэву, стваральнік выдатных па тэхніцы і выразнасці ілюстрацый да твораў класічнай, савецкай і замежнай літаратуры. Адна з яго прац — ілюстрацыі да маленькіх трагедый Пушкіна (гравюры па дрэву) — прадстаўлена Маскоўскім аддзяленнем Саюза мастакоў РСФСР на атрыманне Ленінскай прэміі.

На здымку: Ул. А. Фаворскі за працай.

Фота Э. Еўзярыхіна. Фотахроніка ТАСС.

Назва шмат абяцала...

Здараецца, што ад першай кніжкі маладога паэта ў памяці застаюцца ўсяго 4—5 лепшых вершаў, а ты адчуваеш задавальненне: нараджаецца новы лірычны талент. Зразумела, у такіх выпадках робіцца скідка на непазбежнасць вучнёўства, на пошукі сваіх жыццёвых пазіцый, свайго бачання свету, сваіх інтанацый, свайго слова. Так, скідка робіцца, але скідка толькі на пошукі, да якіх ніяк нельга аднесці шэрасць, нуднасць, бездапаможнасць рыфмаваных сурагатаў. А іх жа часам спрабуюць маладыя паэты выдаваць за паэзію.

На кніжцы вершаў Валянціна Тараса стаіць многаабяцаючая назва «Доверие». Ёй аб'яднаны стракаты і разнародны паэтычны матэрыял — 28 вершаў, у кожнага з якіх свой тэматычны прыцэл. Чытач спяшаецца знайсці (і знаходзіць) аўтарскія ўдачы. Паэтычна спаяўшы радкі арганічна звязанымі паміж сабой вобразамі, расказаў В. Тарас пра «озорное веселье неожиданной летней грозы»:

И мелькают ребячьи лодыжки, —
Прямо под ноги лёг небосвод.
И несутся по небу мальчишки,
Только синие брызги вразлёт.

Добра сказаў паэт у лірычным рэпартажы пра надыход вясны: «Ещё денек, ну, может, два, — весне захлопает листва в свои зелёные ладоши». Такіх знаходак можна было б назваць і больш, калі б не вельмі прыкрае і балючае адчуванне, якое пры чытанні зборніка ўвесь час узмацняецца: пры напісанні вершаў, пры рэалізацыі паэтычнай задумы В. Тарас ідзе па лініі найменшага супраціўлення. Як толькі паэт не знаходзіць патрэбных сродкаў, ён гатовы спрасціць, прызямліць паэтычную задуму твора, збіць яе ў рэчышча традыцыйных хадоў. А паэзія ж не церпіць прымітыву, не вытрымлівае штампоўкі, надуманасці і шматслоўя. А такіх «якасцей» у паэтычнай гаспадарцы В. Тараса хоць адбаўляй. Узнёсла расказвае, напрыклад, паэт пра тое, як «ракета встретилась с Луной», і выказвае думку, што

А завтра —
это будет завтра! —
Эфир услышит мировой,
Как говорит с родной Москвой
Корабль советских космонавтов...

Паэтычная задума поўнасцю вырашана, усё сказана, а В. Тарас працягвае верш і зніжае ўзяты ў вершы эмацыяльна ўзнёслы тон:

Мы прилунились.
При посадке
Поломок и увечий нет.
У экипажа всё в порядке.
Советской Родине — привет!

Або калі б малады паэт пакінуў у падтэксце першыя 17 радкоў верша «У партизанской могилы» і пачаў адразу з таго, як «Берёзки шумят и склоняются низко, гладят суровый гранит обелиска», то верш, бясспрэчна, выйграў бы ў мастацкіх адносінах. І ўжо відавочна стаў бы лепшым верш без назвы («... Я получил коротку записку»), калі б паэт не апісваў так падрабязна, нібы пазіруючы, свае «складаныя» псіхалагічныя перажыванні: ехаць ці не ехаць («В деревне Птичь открытье обелиска... В такую даль, в жестокую пургу... Воскресный день... В автобус сядешь — давка...»). Варта было пачынаць адразу з шостай страфы:

Иду навстречу
Яростной метели.
Сечет лицо колючая крупа...

Зразумела, і тут рэжа вуха нарачытасць дэкламатарскай патэтыкі, лішні груз літаратурных прыгожасцей (накшталт «далёких лет встревоженная память»), але паэтычная думка выяўлена больш выразна.

На жаль, В. Тарас часта пазбаўляе словы іх эмацыянальнасці, сціспасці і энергіі, выпадкова і абыякава паставіўшы іх у верш. У вершы «Ленин на броневике» ледзь не кожнае слова ўжыта аўтарам выпадкова і неабдумана, пазбаўлена вобразна-эмацыянальнай канкрэтнасці:

Не в пример
Записным краснобаям,
Сразу выхватил
Мир из мглы,
Каждым жестом руки
Разрубая
Запутанные узлы.

З-за адцягнена-ўмоўнай сімволікі верш атрымаўся просталінейна-рытарычным.

Увогуле, калі б рэдактарскі аловак больш строга прайшоўся па вершах зборніка, то з іх лёгка павыпадалі б многія дзяжурныя словы і эпітэты. Між іншым, паэт надзвычай часта ўжывае групу слоў і выразаў, якія наўрад ці ўпрыгожваюць лірычныя вершы, а нярэдка і сэнсава і стылістычна спрэчныя: «песенка вполад», «до гроба дней», «чёрт их ведает», «когда вам позарез», «приложим руки к урожаю», «в конце концов», «синих молний пересверками», «любовь, **и гнев,** и чувство зависти **к хорошим людям и делам»** і г. д.

Часамі чуламу да паэтычнага слова чытачу здаецца, што В. Тарас схільны да рыфмаванай прозы:

Высокий,
Красивый,
Сработанный прочно,
Дом
В эксплуатацию
Сдали досрочно.
(«Стихи о доме»).

Няхітрую пульсацыю паэтычнай думкі ў гэтым вершы лёгка перадаць прозай. Многія творы не маюць таго лірычнага напружання, на якім трымаецца мастацкае адзінства радкоў, і пазбаўлены, калі можна так сказаць, унутранай лірычнай дысцыпліны: яны складаюцца з адвольнага шчаплення слоў і фраз, якія лёгка замяняць, перастаўляць або зусім выкідваць. В. Тарас не асабліва клапоціцца, каб рытмічна сцэментаваць гэтыя шчапленні, а часам і неапраўдана, знарок ломіць рытм у вершах «У памятніка Марату Казею», «Примета юности», «Первый бой». У некаторых творах радкі завязаны вузельчыкамі слабых, бедных або шаблонных рыфмаў (провизии — видели; рябой — бой; разлук — друг; прозрение — зрения; робе — Старобин). Для рыфмоўкі выбіраюцца далёка не значныя ў кантэксце словы, і на іх міжволі акцэнтуецца ўвага чытача. Не клапоцячыся аб змесце, не дбаючы аб гукавой арганізацыі верша, паэт беспадстаўна дапускае інверсію ў радку або ахвотна раўняе рытм самымі прымітыўнымі сродкамі (напрыклад, скарачэннем часціц **«бы», «б»**).

У выніку мы нярэдка чытаем не гатовы верш, а толькі чарнавыя накіды, нарыхтоўкі да будучай работы. Сустракаць такое тым больш прыкра, што ў зборніку ёсць і някепскія вершы («Над миром небо», «Я не запомнил детства раннего», «Двое» і іншыя). Хвалюе, напрыклад, верш «Две бабушки». У аснове сваёй апавядальны, ён добра акаймоўваецца лірычнымі радкамі.

З такіх вершаў відаць, што ў літаратуру ідзе паэт у пэўным сэнсе са сваёй тэмай. Лірычны герой В. Тараса патрабавальны да сябе, і мы маем права чакаць такой патрабавальнасці да сваёй творчасці і ад самога паэта, бо толькі высокай патрабавальнасцю можна заваяваць давер'е чытача.

В. БЕЧЫК.

Да 75-годдзя з дня нараджэння А. Я. Туранкова

АДЗІН З ПІЯНЕРАЎ БЕЛАРУСКАЙ МУЗЫКІ

Аляксей Яўлампіевіч Туранкоў — адзін з плеяды першых беларускіх кампазітараў, якія многа і плённа папрацавалі над стварэннем нашай нацыянальнай прафесіянальнай музыкі.

Туранкоў пакінуў пасля сябе багатую музычную спадчыну. Ён даў прыклады многіх музычных жанраў—ад опер «Кветка шчасця» і «Яснае світанне» да дзіцячых песень.

Характэрная рыса творчасці Туранкова — яе народнасць, яснасць меладыйнай мовы, шчырасць пачуццяў. Яго музыка заўсёды даходзіць да сэрца слухача. Яе любяць выканаўцы, як салісты, так і творчыя калектывы, яе любіць працоўны народ.

Гэтаму кампазітару была даступна ўся глыбіня народнай песнятворчасці. Ён, як ніхто іншы, умеў заглянуць у бяздонныя крыніцы беларускага народнага меласу, чэрпаючы адтуль натхненне пры стварэнні вялікіх і малых твораў.

А. Я. ТУРАНКОЎ.

Туранкоў зрабіў многа апрацовак беларускіх народных песень для салістаў і хору. У свой час А. Багатыроў і я пачалі разбіраць музычную спадчыну Аляксея Яўлампіевіча. З гэтай спадчыны былі рэкамендаваны для друку 18 апрацовак народных песень для аднаго голасу і 11 для дуэта з суправаджэннем фартэпіяна. Гэтыя, вельмі патрэбныя для нашых прафесіяналаў і самадзейных артыстаў, цудоўныя ўзоры музычнага фальклору, відаць, заляжаліся недзе ў Саюзе кампазітараў або ў Міністэрстве культуры. Пасля гэтага беспадстаўнымі здаюцца закіды салістам, асабліва самадзейным, што яны не маюць беларускага рэпертуару.

Мною таксама разгледжана некалькі дзесяткаў хораў і харавых апрацовак Туранкова. Усе арыгінальныя хоры, напісаныя на словы сучасных беларускіх паэтаў і класікаў беларускай і рускай паэзіі, бясспрэчна, неацэнны ўклад у харавую культуру нашага народа. Цікавая паліфанічная распрацоўка і беззаганнае голасавядзенне гэтых твораў сведчаць аб таленавітасці кампазітара. Звыш пяцідзесяці яго рамансаў і песень, разгледжаных мною, таксама маюць вялікую мастацкую вартасць.

Часам можна пачуць па Беларускаму радыё інструментальныя творы Туранкова, але яны не надрукаваны і таму пакуль што не могуць быць выкарыстаны вучнямі музычных школ, студэнтамі вучылішчаў, кансерваторыі і салістамі-інструменталістамі.

Сярод вялікай колькасці музычных твораў (звыш 600) у Туранкова ёсць і дзіцячыя хоры, напісаныя з суправаджэннем струннага аркестра, аб якіх нашы музычныя школы наўрад ці ведаюць.

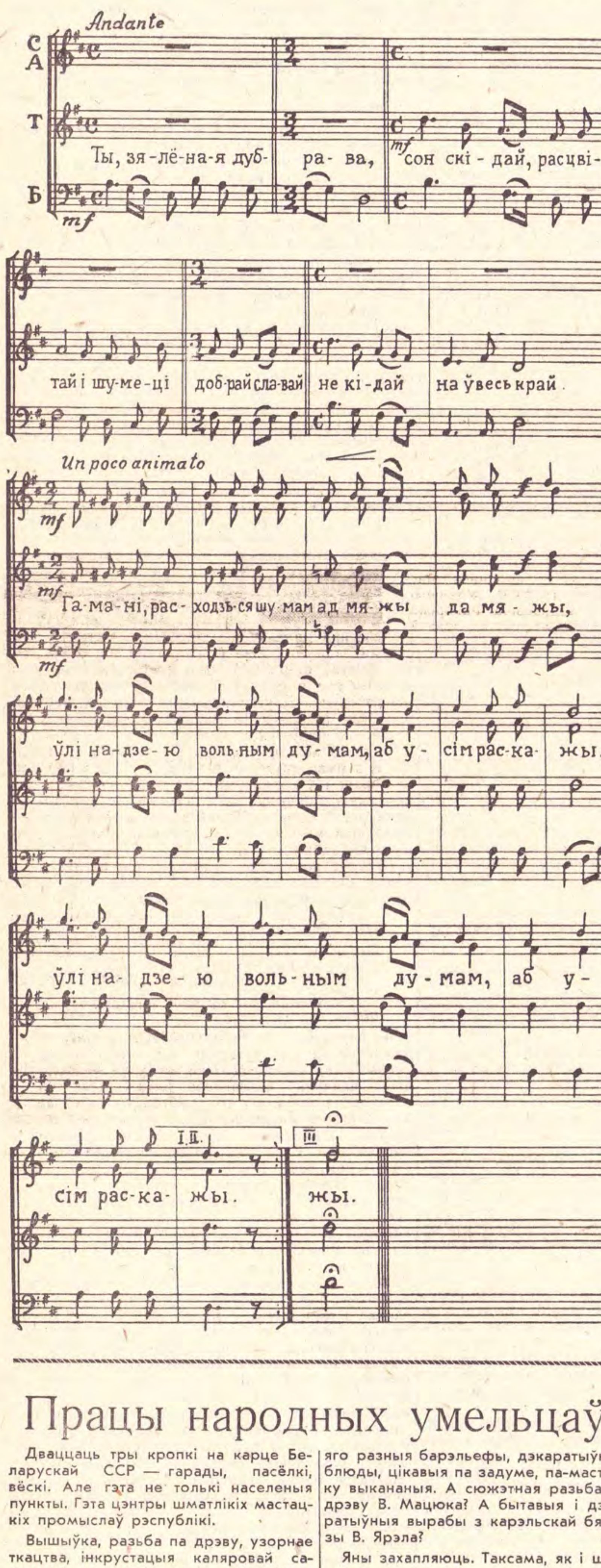
Споўнілася 75 год з дня нараджэння А. Туранкова. Ён ужо некалькі год спачывае вечным сном. Пасмертнае выданне яго твораў будзе лепшым вянком славы для ўшанавання памяці піянера станаўлення беларускай музычнай культуры.

Р. ШЫРМА,
народны артыст СССР.

ТЫ, ЗЯЛЁНАЯ ДУБРАВА

(ДЛЯ ХОРУ)

Словы Я. КУПАЛЫ. Музыка А. ТУРАНКОВА.

1. Ты, зялёная дубрава,
Сон скідай, расцвітай
І шумеці добрай славай
Не кідай на ўвесь край.
Гамані, расходзься шумам
Ад мяжы да мяжы,
Ўлі надзею вольным думам, } 2 разы
Аб усім раскажы.

2. Казку быўшых песняспеваў
Распалі, разагрэй,
Размяці управа, ўлева
Сухацвет, сухавей.
Маладыя загаворы
Ў ход пусці, сатвары,
Яснаглядам долы, горы } 2 разы
Асвяці, прыбяры.

3. Кінь разгонна весці свету
Аб сабе, аб сяўбе
І да неба вестку гэту
Данясі у кляцьбе.
Гамані, расходзься шумам
Ад мяжы да мяжы,
Ўлі надзею вольным думам, } 2 разы
Аб усім раскажы.

Знойдзены рукапісы Я. Купалы

(ЛІСТ З МАСКВЫ)

Некалькі гадоў таму назад сцэнарыст Г. Дурман-Ранеўскі сказаў мне, што ў яго архіве павінны быць аўтографы Янкі Купалы. Аднак адшукаць іх адразу ён не мог.

І вось, пераглядаючы свой архіў у канцы мінулага года, Г. Дурман-Ранеўскі, нарэшце, знайшоў папку рукапісаў і газетных артыкулаў, якія ён захоўваў на працягу амаль дваццаці гадоў, з часоў яго працы ў рэдакцыі «Учительской газеты».

Сваю знаходку Г. Дурман-Ранеўскі паказаў мне. Сярод рукапісаў іншых аўтараў аказаліся: адозва народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа «Беларускаму народу»— гарачы заклік выдатных паэтаў да змагання з гітлераўскімі захопнікамі, рукапісы артыкулаў Янкі Купалы «Беларускі народ не пойдзе ў рабства» і «Клянёмся знішчыць ворага», у якіх паэт прыводзіць рад фактаў гераічнай барацьбы беларускага народа з фашысцкімі акупантамі і заклікае народ да змагання за родную Савецкую Беларусь. Адзін з артыкулаў мае аўтограф паэта і дату напісання — 12 верасня 1941 года. Захаваліся і гранкі «Учительской газеты» з артыкулам «Беларускі народ не пойдзе ў рабства».

В. Дурман-Ранеўскі перадаў мне гэтыя каштоўныя матэрыялы для накіравання іх у дар Літаратурнаму музею Янкі Купалы.

Рукапісы, безумоўна, зацікавяць літаратуразнаўцаў, гісторыкаў і выкладчыкаў беларускай літаратуры.

У самы бліжэйшы час наведвальнікі Літаратурнага музея Янкі Купалы ўбачаць гэтыя рукапісы ў музеі.

Яны сведчаць аб выдатнай грамадскай дзейнасці Янкі Купалы ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Іларыён БАРАШКА.

На раённай сцэне

Для працоўных раённага цэнтра Пухавічы Беларуская дзяржаўная філармонія наладзіла канцэрт салістаў—заслужанага артыста БССР, лаўрэата Усесаюзнага конкурсу музыкантаў-выканаўцаў цымбаліста А. Астрамецкага і спевака Д. Зубрыча.

У праграму канцэрта былі ўключаны творы Ул. Алоўнікава, Д. Камінскага, Я. Цікоцкага, А. Хачатурана, П. Чайкоўскага, П. Сарасатэ, Ф. Ліста і іншых рускіх і зарубежных аўтараў.

У канцэрце прынялі ўдзел артысты А. Надзіна (мастацкае чытанне) і А. Стэрлін.

У бліжэйшы час канцэрты А. Астрамецкага і Д. Зубрыча будуць праведзены ў абласных і раённых цэнтрах рэспублікі.

КІНААГЛЯД

ЗМЯСТОЎНА, ЦІКАВА

На экраны краіны выходзіць усё больш фільмаў аб жыцці і працы савецкіх людзей. Яны пастаўлены вопытнымі майстрамі, якія стварылі дзесяткі добрых фільмаў, і творчай моладдзю—кінематаграфістамі, якія робяць першыя крокі ў мастацтве.

Карціны, створаныя ў апошні час маладымі сцэнарыстамі, рэжысёрамі, аператарамі, акцёрамі, нягледзячы на асобныя недахопы, цёпла сустрэты гледачамі.

Першыя крокі

У мінулым годзе на XII Міжнародным кінафестывалі ў Карлавых Варах (Чэхаславакія) фільму літоўскіх кінематаграфістаў «Жывыя героі» прысуджана Галоўная прэмія. Гэтаму нельга не радавацца. Літоўскае кіно робіць першыя крокі, але гэта не крокі дзіцяці, нясмелыя і няўпэўненыя; гэта цвёрды поступ маладых кінематаграфістаў. Яны могуць яшчэ не раз парадаваць яркімі, жыццёва праўдзівымі і самабытнымі творамі пра кіпучае шматграннае жыццё літоўскага народа.

Фільм «Жывыя героі» трохі незвычайны па кампазіцыі. Ён складаецца з чатырох кінанавел — закончаных твораў, аб'яднаных тэмай маленства, якое не павінна быць засмучана ні цяжкай непасільнай працай з-за кавалка хлеба, ні жахамі вайны, ні страхам перад будучыняй. Маленства павінна быць шчаслівым, — сцвярджае фільм.

Дзеянне першай навелы «Нам не трэба» (аўтар сцэнарыя і рэжысёр М. Гедрыс) адбываецца ва ўмовах буржуазнага рэжыму ў Літве. Твор расказвае пра тое, як кулак купляе пастушка. Аўтар дакладна раскрывае характары герояў, іх унутраны свет. Вось мы бачым на экране веснавы халодны дзень, размытую дажджамі гразкую дарогу. Вясна! Але гэта вясна без сонца, без радасці. Бо хлопчыку прадстаіць цяжкая праца батрака на кулацкай сядзібе. Павольна расказваюць аўтары навелы пра тую беспрасветную нястачу, у якой жылі сяляне старой Літвы.

У гэтым праўдзівым апавяданні многа цікавых рэжысёрскіх і аператарскіх знаходак, хвалюючых кадраў, але навеле не хапае кампактнасці. Яна перагружана лішнімі сцэнамі і зацягнута ў канцы.

Натуральнасць і прастата апавядання характэрны для другой навелы «Салавейка» (сцэнарый В. Жалакявічуса, рэжысёр Б. Браткаукас). З любоўю да маленькага героя, без сентыментальнасці і замілавання расказваюць аўтары, як хлопчык завёў фашысцкі карны атрад у лес, дзе яго чакала партызанская засада.

У навеле выразна відаць індывідуальны почырк аўтараў. Яны ўмела карыстаюцца кінематаграфічнай дэталлю. У фільме паказана мужнасць хлопчыка, але яго гераізм не перавялічаны, і ў гэтым адна з вартасцей навелы «Салавейка». Мы бачым хлопчыка, які спакойна вядзе страшную і небяспечную гульню са смерцю. У той жа час на экране—лірычны пейзаж велічнай прыроды. Нямецкі атрад сярод гэтай прыгажосці бездапаможны. Псуе задушэўную простую навелу толькі тое, што ворагі ў ёй паказаны шаблонна, прымітыўна.

Бадай самая лепшая ў фільме навела «Апошні выстрал» (сцэнарыст Г. Шаблявічус, рэжысёр А. Жэбрунас)—лірычная і палымяная легенда пра дзяўчынку, якая загінула ад кулі бандыта.

Палымяна, паэтычна выказваюць пастаноўшчыкі навелы нянавісць да бессэнсоўнай жорсткасці. І ў гэтым вялікая заслуга таленавітага аператара Ю. Грыцюса. У яго працы адчуваюцца пошукі найбольш яркай формы для выражэння тэмы і ідэі твора. Гэтыя пошукі амаль заўсёды паспяховыя. Цудоўныя пейзажы, поўныя радасці і святла кадры на рацэ і змрочныя сцэны бункера, у якім хаваецца бандыт. Выкарыстоўваючы прыём кантраста, аператар падкрэслівае вяртанне радасці і шчасця ў разбураны вайною край і адыход у нябыт варожых сіл.

Найбольш слабая ў фільме апошняя, чацвёртая, навела «Жывыя героі» рэжысёра В. Жалакявічуса. Ён імкнецца паказаць шчаслівае маленства, расказаць пра радасць працы і гераізм будняў вялікіх будоўляў. Але не ўсё ўдалося пастаноўшчыку. Навела пазбаўлена сапраўдных характараў. Мы не ведаем, чаму кранаўшчык з'яўляецца героем, прыклад з якога павінны пераймаць хлопчыкі, у чым убачылі дзеці гераізм сённяшніх дзён, як ствараецца рамантыка? Да таго ж вобразы дзяцей у фільме не нясуць драматургічнай нагрузкі. Гэта толькі пасіўныя назіральнікі падзей.

Фільм «Жывыя героі», створаны чатырма рэжысёрамі, для якіх гэтая пастаноўка з'явілася першай самастойнай працай, сведчыць аб вялікім творчым росце маладых літоўскіх кінематаграфістаў; яны парадавалі гледачоў разумнай, усхваляванай, паэтычнай карцінай.

Цень учарашняга

Цяжка ў нашы дні нават паверыць, што праз старую дошку, размаляваную нейкім багамазам, савецкі хлопчык—піянер ледзь не стаў ахвярай ваяўнічых рэлігійных цемрашалаў. Але так было. Рэлігійны фанатызм яшчэ ачмурае галовы многіх веруючых.

Здавалася б у наш век, калі савецкія спадарожнікі і ракеты лётаюць у небе, прысылаючы з космасу ўсё новыя і новыя весткі аб будове Сусвету, раскрываючы яго тайны, такія разуменні, як «бог», «той свет», павінны былі б гучаць анахранізмам. Але рэлігійная атрута стойкая. Дзіўна, што ў апошнія гады дзеячы савецкай літаратуры і мастацтва забыліся на атэістычную тэму, лічачы, відаць, што яна адыйшла ў нябыт. Забыліся пра антырэлігійныя фільмы і кінематаграфісты, якія некалі стварылі такія цікавыя творы, як «Свята святога Іяргена», «Цудатворац» і інш. А між тым царква і дзесяткі розных рэлігійных сект, асабліва пасля вайны, з дапамогаю заакіянскіх цемрашалаў актывізавалі сваю дзейнасць. Таму непрымірымая барацьба з цемрашальствам і невуцтвам становіцца надзённай задачай дзеячоў савецкай культуры.

У апошні час на нашы экраны выйшаў рад атэістычных кароткаметражных фільмаў і вялікая цікавая карціна «Іванна», якая зрывае маску з главароў грэка-каталіцкай царквы. Гэтыя фільмы шчыра былі сустрэты гледачом. Працягваючы развенчваць царкоўнікаў-цемрашалаў, кінастудыя «Масфільм» стварыла карціну «Цудадзейная» па аднайменнай аповесці Уладзіміра Цендракова. Актуальнасць твора пераацаніць цяжка. Рэжысёр Ул. Скуйбін паставіў перад сабою задачу—стварыць фільм, які перадаў бы ідэю твора. Аповесць Ул. Цендракова цяжкая для экранізацыі. У ёй няма выйгрышных кінематаграфічных сітуацый: пагонь, боек, любоўных сюжэтных ліній і г. д. Апавяданне ў аповесці развіваецца непаспешліва, спакойна. Пры экранізацыі лёгка можна было збіцца на дыдактыку і рытарычнасць. На шчасце, гэтага не здарылася. Фільм атрымаўся дынамічны, вострадраматычны, без плакатнасці і агіткі.

Карціна распадаецца на асобныя часткі—пралог, зняты ў манеры лепшых палотнаў рускіх жывапісцаў. Светлае жыццё нашай дзяржавы ў ім паказана сакавіта і ярка, а цемрашальства і невуцтва—рэзка, у кантрасна-цёмных тонах трывожнага, мільгаючага святла. Такое выяўленчае вырашэнне фільма абумоўлена сюжэтам аповесці.

Выяўленчая культура—адзін з мацнейшых бакоў фільма «Цудадзейная». Аператар П. Сатуноўскі, майстра рускага пейзажу, паказаў у фільме новы бок свайго таленту—ён добра і пераканальна зняў партрэты асноўных і другарадных персанажаў карціны. Але, на жаль, пастаноўшчык Уладзімір Скуйбін, забываючыся пра пластычнае жывапіснае вырашэнне фільма, часам празмерна замаруджвае ўнутрыкадравае дзеянне, што часта стрымлівае развіццё сюжэта.

Акцёры, якія здымаюцца ў фільме, за малым выключэннем, ствараюць яркія і цікавыя па вонкаваму малюнку і ўнутранай напоўненасці вобразы. Гэта ў першую чаргу А. Паўлычава, якая выконвае ролю фанатычнай ізуверкі бабкі Аўдоцці. Артыстка валодае незвычайнай выразнасцю жэсту і вялікай праўдай у паказе пачуццяў гераіні. Аўдоцця не ціхая багамолка, якая пакорліва моліцца богу і просіць у яго заступніцтва. Гэта дэспатычная ваяўнічая цемрашалка. Яна гатова зламаць любога, хто стане поперак яе шляху.

Школьнік Валодзя Васільеў магчыма недастаткова ўмела, але з вялікай шчырасцю і цеплынёй сыграў ролю піянера Родзькі Гуляева, якога рэлігійныя фанатыкі выбралі другім «Панцеляймонам-праведнікам».

Дакладна і па-новаму іграе артыст В. Пакроўскі папа. У маленькай ролі ён здолеў паказаць хітрага і злоснага цемрашала, які пад маскай дабраты хавае твар фанатычнага ізувера.

У фільме «Цудадзейная» малады рэжысёр Уладзімір Скуйбін паказаў сябе не толькі як майстра-пастаноўшчык, што валодае агульнай кампазіцыяй фільма, але і таленавітым рэжысёрам-педагогам. Дзякуючы гэтаму ў карціне ёсць ансамбль.

Паказвае «Беларусьфільм»

Шмат спрэчак выклікаў фільм «Наперадзе—круты паварот», пастаўлены на студыі «Беларусьфільм» маладым рэжысёрам Р. Віктаравым па сцэнарыю А. Маўзона. Думкі гледачоў і крытыкаў аб новай працы беларускіх кінематаграфістаў рэзка разыйшліся. Адны лічаць «Наперадзе—круты паварот» карцінай добрай, другія—дрэннай, шэрай, сумнай. Ужо адно тое, што фільм выклікаў спрэчку, сведчыць, што ён вылучаецца сярод бяздушных, штампаваных фільмаў, якія яшчэ нярэдка выходзяць на нашы экраны.

...На шашы машынаю была збіта жанчына, якая потым памерла. Пачалося следства. Шукалі віноўніка катастрофы.

Але не гэты крымінальна-прыгодніцкі сюжэт хвалюе гледача. Хвалюе іншае—адносіны чалавека да чалавека. Фільм, нягледзячы на дэтэктыўны сюжэт, трактуе маральна-этычныя пытанні. Ён гаворыць пра чуласць і ўвагу да чалавека, заклікае не быць абыякавым да людскога няшчасця, не праходзіць міма бяды.

Сюжэт сцэнарыя дазволіў пастаноўшчыку і акцёрам стварыць вобразы сумленных, праўдзівых людзей. Яны будуюць асноўны канфлікт на проціпастаўленні характараў герояў фільма—Андрэя і Пятра. Гэта зусім розныя людзі з рознымі поглядамі на жыццё. Андрэй сапраўды незнарок збіў Снігірову. Артыст Л. Круглы паказвае, што яго герой не застаецца абыякавым да здарэння на шашы. Ён глыбока перажывае драму і ў выніку сам прыходзіць да следчага і заяўляе, што гэта ён збіў жанчыну. Л. Круглы ў ролі Андрэя выдатна выкарыстоўвае дадзены яму аўтарам сцэнарыя матэрыял. Артыст увасабляе намечаны драматургам псіхалагічны малюнак вобраза.

Эгаізм і палахлівасць Пятра, маладога інжынера, які з-за дробязных разлікаў не дапамог Снігіровай, падкрэслівае артыст Ю. Дзядовіч. Пётр па-сутнасці—нікчэмнасць. І рэжысёр і артыст паказалі Пятра, нічога не перавялічваючы і нічога не змяншаючы.

У невялікіх адступленнях, якія з'яўляюцца нібы кароткімі псіхалагічнымі навеламі, пастаноўшчык імкнецца разабрацца ў пачуццях і псіхалогіі герояў. У гэтым яму дапамаглі акцёры. Яны стварылі вобразы людзей з рознымі поглядамі на жыццё, з рознымі адносінамі да драмы, якая адбываецца. Але тут жа варта папракнуць аўтараў у тым, што яны іншы раз збіваюцца на сентыментальнасць, карыстаюцца часам гатовымі штампамі. Гэта і выклікала розныя ацэнкі фільма гледачамі.

Спрэчным нам здаецца вобраз настаўніцы Ірыны ў выкананні С. Паўлавай. Па задуме сцэнарыста нявеста Пятра Ірына спалучае рэдкую прыгажосць з высакароднасцю і тонкасцю душы. Маладая артыстка С. Паўлава не здолела падкрэсліць іменна гэтыя асаблівасці гераіні. Яе Ірына вельмі сухая і разважлівая, ёй не хапае жывых чалавечых рыс, якія зрабілі б вобраз праўдзівым.

Хочацца адзначыць удалую працу маладога рэжысёра Р. Віктарава, для якога гэта карціна з'явілася першай самастойнай спробай у кіно.

Т. КАНАПЛЁЎ.

Мы жывём на аўтазаводзе

ТАМ, ДЗЕ БЫЛО ЧЫРВОНАЕ УРОЧЫШЧА

Расце, шырыцца і прыгажэе гарадок мінскіх аўтазаводцаў.

Здаецца, яшчэ нядаўна ў сасонніку ўзводзіліся карпусы завода, будаваліся першыя жылыя памяшканні — баракі, аднапавярховыя катэджы... А сёння люба глянуць на шырокія вуліцы, на велічныя гмахі новых прыгожых трох-, чатырох- і пяціпавярховых жылых дамоў. Колішняя далёкая мінская ўскраіна Чырвонае Урочышча — цяпер своеасаблівы «цэнтр», вакол якога выраслі новыя рабочыя пасёлкі: Паўночны, Паўднёвы, Маладзёжны.

Не так даўно сонна калыхаліся, паўзучы з гарадка аўтазаводцаў і ў гарадок, перагружаныя старэнькія трамвайныя вагоны. Мінуўшы пасёлак трактаразаводцаў, трамвай ішоў праз лес і палеткі, на якіх як нейкі анахранізм зелянела цераспалосіца «сотак». Цяпер на тым месцы, дзе яшчэ тры гады таму назад сеялі бульбу і жыта, выраслі новыя жылыя кварталы, карпусы пятага клінічнага гарадка, і аўтазаводскія вуліцы ўшчыльную зліліся з Заходнім пасёлкам... На Магілёўскай шашы, якая раздалася ўшыркі, у бясконцым патоку грузавых аўтамашын імчацца на завод тралейбусы, магутныя аўтобусы ЛАЗ'ы, неяк весялей і рухавей коцяцца і новыя вагоны трамваяў.

Гарадок расце, яшчэ хутчэй расце і павялічваецца яго насельніцтва, растуць бытавыя патрэбы аўтазаводцаў.

ПРАДУКТОВЫЯ МАГАЗІНЫ

Найгоршае становішча з прадуктовымі магазінамі. Іх мала, яны маленькія і цесныя. У магазінах заўсёды паўнютка народу: вялікая чарга ў касу, шмат часу трэба стаяць, пакуль атрымаеш прадукты. Калі ў магазіне многа людзей, гэта добра, гэта выразны паказчык росту дабрабыту аўтазаводцаў. Дык чаму ж не лічацца з гэтым фактам гандлёвыя арганізацыі? За тры апошнія гады на аўтазаводскім пасёлку не адкрылася ні аднаго новага прадуктовага магазіна. Летні магазін для продажу гародніны, які адкрыўся восенню, можна не лічыць: ён ужо даўно закрыты.

У жніўні — верасні на рамонце быў адзіны на ўвесь гарадок гастраном № 25, а таксама булачная № 7, і тады ў астатнія магазіны нельга было ўбіцца, трэба было гадзінамі выстойваць у чарзе...

Увогуле тут гандлююць з сюрпрызамі. Прынеслі вы, скажам, здаваць бутэлькі з-пад малака ў гастраном № 25, а там іх не бяруць. Чаму? Вельмі проста: то рамонт у латку, то яшчэ якая прычына... Прыходзіцца ісці ў магазін № 30, станавіцца ў чаргу, дзе ідзе бойкі гандаль «прахладжальнымі» напіткамі Цэнтраспіртаўскага вырабу... Добра, калі гэта яшчэ не ў перадвыхадны ці выхадны дзень...

Праўда, у жыхароў пасёлка цяпер свята. Нарэшце, прадуктовыя магазіны працуюць да 23 гадзін вечара. Усё ж лета было так, калі пасля 21 гадзіны ёсць пільная патрэба купіць што-небудзь з прадуктаў, дык трэба было ехаць на Заходні пасёлак ці ў горад...

16 — НЕШЧАСЛІВАЯ ЛІЧБА

З аўтазавода зараз не цяжка трапіць на вакзал. Аднак граха таіць няма чаго: перабоі бываюць у рабоце тралейбуса і аўтобусаў.

Цяжэй дабрацца ў раён плошчы Перамогі ці на Паўночны пасёлак. Аўтазаводцы падсмейваюцца, што самай нешчаслівай лічбай з'яўляецца не традыцыйны чортаў тузін, а лічбы 22 і 16.

Калі раненька прыйдзеш і, крыху пачакаўшы, сядзеш на аўтобус, на шчытку якога стаіць лічба 16 і напісана «Аўтазавод — Тэатр оперы і балету», дык упэўненасці яшчэ няма, што паедзеш.

Сядзяць пасажыры, чакаюць, хвалююцца, сёй-той ужо драмаць пачынае, а кандуктара з шафёрам няма і няма. Вось пад'ехаў другі аўтобус шаснаццатага маршрута... Яшчэ прайшло пяць ці дзесяць хвілін... Нарэшце, паказваюцца доўгачаканыя шафёр з кандуктарам. Ідуць яны спакваля, спыняюцца, смяюцца, вырашаючы нейкія свае справы, нібы спецыяльна выпрабоўваюць нервы нецярплівых пасажыраў, і... заварачваюць да аўтобуса, які прыйшоў пазней. Пасажыры ўсхопліваюцца з наседжанага месца, ломяцца ў дзверы, каб паспець на другую машыну...

30 лістапада 1960 года, 11 гадзін 15 хвілін раніцы.

Тры аўтобусы з лічбай 16 на шчытку мірна стаяць збоку на «прыколе» — у шафёраў абед. Пасажыры сабраліся на прыпынку, непакояцца. Праходзіць дзесяць хвілін, дваццаць. Нехта нецярпліва стукае ў акенца дыспетчарскай. Адтуль высунуўся чырвоны, як памідор, твар здаравеннага дзецюка (з яго шырокімі плячыма быць малатабойцам!) і абыякава прамовіў:

— Чакайце! Абед!

Праходзіць яшчэ дзесяць хвілін, і з горада прыйшла машына ЖТ 38—07. Нарэшце, у 11 гадзін 45 хвілін гэты аўтобус, перапоўнены пасажырамі, рушыў з аўтазавода. Пасажыры сталі дапытвацца ў кандуктара, ці існуе для 16 маршрута які-небудзь графік і ці мала-мальскі ён выконваецца.

— Што гэта за пасажыры?! Хоць наморднік адзявай! — секанула кандуктар аўтобуса ЖТ 38—07 на справядлівыя нараканні.

КРЫХУ АРЫФМЕТЫКІ

Калі раніцою спешна трэба трапіць на трактарны завод ці ў раён плошчы Перамогі, найбольш надзейна садзіцца на трамвай. Цяпер на аўтазавод трамвай ходзіць часта, хутка і без перабояў. Чэсць і хвала вам, таварышы трамвайшчыкі!

Хочацца толькі, каб кіраўніцтва трамвайнага ўпраўлення рашыла такую просценькую арыфметычную задачку:

Трамвайнае кальцо на аўтазаводзе мае дыяметр 100 метраў. Трамвайны прыпынак размешчан так, што кожны пасажыр двойчы ў дзень перасякае стомятроўку. Колькі лішніх кіламетраў робяць у год пасажыры, калі лічыць, што на кальцавым прыпынку садзіцца і сходзіць штодня 5000 чалавек?

Пакуль у трамвайным упраўленні і Мінскім гарсавеце будуць рашаць гэтую задачу, дамо нашым чытачам адказ. Пасажыры робяць лішніх ні многа, ні мала 365000 кіламетраў. Гэта значыць пакрываюць адлегласць амаль роўную адлегласці паміж Зямлёю і яе вечным спадарожнікам — Месяцам! Не шкадаваў рабочых ног той, хто праектаваў так кальцо!

Дадамо яшчэ і тое, што стомятроўка бывае з перашкодамі: вясною і ўвосень тут гразка, але гэта чамусьці нікога не турбуе...

«МЫ НАРАДЗІЛІСЯ Ў АЎТАЗАВОДСКІМ ГАРАДКУ!»

Расце насельніцтва пасёлка перш за ўсё і больш за ўсё за лік новых грамадзян, якія маюць перад сваімі бацькамі адну вялікую перавагу і могуць з гордасцю сказаць:

— Мы нарадзіліся ў аўтазаводскім гарадку!

Пакуль падрастуць новыя жыхары і скажуць гэтыя словы, у іх бацькоў многа клопату. Уся справа ў тым, што на пасёлку вельмі і вельмі мала дзіцячых устаноў — садоў і яслей, і ўсе яны падначалены заўкому аўтазавода. Яшчэ паўбяды таму, хто працуе на аўтазаводзе, а як уладкаваць у яслі ці дзіцячы сад сына ці дачку таму, хто працуе ў іншых установах?

Старшыня Сталінскага райсавета дэпутатаў працоўных т. Ачапоўскі даў нам такія звесткі:

— На ўсёй тэрыторыі раёна ёсць толькі адзін дзіцячы сад, не падпарадкаваны ведамасным установам, і ніводных яслей. І ніводныя яслі пакуль што не будуюцца...

Таварышы з Мінскага гарсавета, падумайце над гэтым! У крыўдзе на вас самыя юныя грамадзяне аўтазаводскага гарадка!

ВАДА ПА РАЦЭПТУ...

Не так даўно ў доме № 108 па Магілёўскай шашы разыгралася баталія. Прыйшлося выклікаць міліцыю.

Усё пачалося, як ні дзіўна, — з-за вады. Самай звычайнай вады, якая часам бывае, але часцей не бывае ў водаправодзе на трэцім і вышэйшых паверхах. На трэцім паверсе быў не закрыты кран, вада палілася на падлогу, працякла ў ніжнюю кватэру, і суседзі хапіліся загрудкі...

Не набраў раніцай запасу ў вёдры, значыць, днём будзеш без вады. А кожны ведае, што без вады і ні сюды і ні туды!

Начальнік жыллёва-камунальнага аддзела аўтазавода В. Васільеў суцяшае, што хутка вады будзе ўдосталь.

Паглядзім! Спадзяёмся!

СЯРГЕЮ ГАРДЗЕЕВІЧУ НА ГАЛАВУ НЕ КАПАЕ...

Здараецца так, што будаўнікі здалі новы дом, пасяліліся там жыхары і бачаць: падлога рассохлася, дзверы не зачыняюцца, батарэі не грэюць...

А што казаць пра старыя будынкі?

Працякае ў доме № 108 па Магілёўскай шашы дах. Пайшоў жыхар з кватэры № 24 да старшага інжынера ЖКА аўтазавода С. Марозава, падаў адпаведную заяву.

Прайшоў тыдзень, два, месяц. Пачаліся дажджы, хочаш не хочаш прыйшлося зноў ісці да С. Марозава.

— Сяргей Гардзеевіч, калі ж будзе адрамантаваны дах? Прайшло месяц часу ўжо...

— Думаеце, у мяне адзін толькі дом... Вось паглядзіце, колькі трэба правіць... Добра, запішу і ваш дом у гэты спіс...

Прайшоў яшчэ месяц, але справа з месца не зрушылася...

Чаго там спяшацца, Сяргею Гардзеевічу на галаву не капае...

* * *

Партыя і савецкі ўрад аддаюць вялікую ўвагу бытавому абслугоўванню насельніцтва, будаўніцтву дзіцячых дашкольных устаноў, палепшанню работы і павелічэнню сеткі гандлёвых устаноў, рабоце транспарту. Многае, бясспрэчна, зроблена для забеспячэння патрэб жыхароў аўтазаводскага пасёлка. Аднак факт застаецца фактам: з ростам гарадка растуць патрэбы насельніцтва, а новыя прадуктовыя магазіны тут не адкрываюцца, не будуе гарсавет ні дзіцячых садоў, ні яслей, лепшага трэба жадаць у рабоце транспарту.

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Працы народных умельцаў

Дваццаць тры кропкі на карце Беларускай ССР — гарады, пасёлкі, вёскі. Але гэта не толькі населеныя пункты. Гэта цэнтры шматлікіх мастацкіх промыслаў рэспублікі.

Вышыўка, разьба па дрэву, узорнае ткацтва, інкрустацыя каляровай саломкай, мастацкі роспіс, керамічная вытворчасць... Каля трох тысяч вышывальшчыц аб'ядноўваюць мастацкія арцелі гарадоў. На самых розных выстаўках нязменным поспехам карыстаюцца працы майстра разьбы і інкрустацыі па дрэву А. Шахновіча, усё большае развіццё атрымлівае ўзорнае ткацтва ў вёсках...

Аб гэтым расказваюць карта і тлумачальныя подпісы. Аб гэтым гавораць і самі творы выдатных умельцаў, прадстаўленыя на стэндах у Ленінградскім дзяржаўным музеі этнаграфіі народаў СССР, у новай вялікай экспазіцыі, прысвечанай сучаснаму народнаму мастацтву саюзных рэспублік, дзе прадстаўлены ўзоры асноўных мастацкіх промыслаў Беларусі.

Сапраўды ўнікальнай з'яўляецца шкатулка А. Шахновіча, інкруставаная пятнаццаццю рознымі пародамі дрэў, якая складаецца з 3 500 дэталей, з цэлым пейзажам і нацыянальным арнаментам. Або выкананы ім герб Беларускай ССР (інкрустацыя), яго разныя барэльефы, дэкаратыўныя блюды, цікавыя па задуме, па-мастацку выкананыя. А сюжэтная разьба па дрэву В. Мацюка? А бытавыя і дэкаратыўныя вырабы з карэльскай бярозы В. Ярэла?

Яны захапляюць. Таксама, як і шкатулкі, інкруставаныя каляровай саломкай (арцель імя XVIII партз'езду, Гомель) — круглыя, шасцігранныя, прамавугольныя, са складанымі арнаментамі, яркія па колеру. Таксама, як і 19 узораў бытавой і дэкаратыўнай керамікі (арцель імя Дзяржынскага, Івянец),—арнаментаваныя і ўпрыгожаныя рэльефнымі ўзорамі і роспісамі вазы, збаны, талеркі, сервізы.

Прыгожыя і поўныя своеасаблівасці расшытыя яркімі шматкаляровымі ўзорамі і нацыянальнымі арнаментамі шаўковыя блузкі і сарочкі (вырабы арцелей Мінска, Полацка, Гродна, Оршы і іншых гарадоў). Своеасаблівыя віды ўзорнага ткацтва — паясы і гальштукі (арцель імя 1 Мая, Слуцк), рушнікі (арцель імя 8 сакавіка, Віцебск), абрусы, пакрывалы (Гродзенская і Брэсцкая вобласці),

У новай экспазіцыі Ленінградскага музея прадстаўлена больш 70 прац умельцаў і майстроў Беларусі.

В. НІКІЦІН.

Ленінград.

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Выдавецтва Акадэміі навук БССР выпусціла ў свет наступныя кнігі:

Л. Якуніна. Слуцкія паясы. 240 стар. Цана 2 руб. 25 кап. На беларускай і рускай мовах.

Кніга дае першы ў этнаграфічнай навуцы абагульнены матэрыял аб выдатнай з'яве ў гісторыі народнай творчасці беларускага народа — ткацтве слуцкіх паясоў. Аўтар паказвае іх месца сярод падобных вырабаў, якія вядомы ў іншых народаў. Выданне багата ілюстравана каляровымі здымкамі ўзораў слуцкіх паясоў, прыгожа аформлена.

В. Бандарчык, І. Чыгрынаў. Мікалай Якаўлевіч Нікіфароўскі. Нарыс жыцця і дзейнасці. 104 стар. Цана 10 кап. На рускай мове.

Гэта — кароткі нарыс жыцця і творчасці выдатнага чалавека і вучонага-этнографа. У кнізе аналізуюцца важнейшыя яго навуковыя працы па матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа.

Пытанні рэлігіі і атэізму. 244 стар. Цана 46 кап. На беларускай мове.

Зборнік артыкулаў прысвечан пытанням гісторыі рэлігіі і атэізму на Беларусі. У ім даецца аналіз рэлігійных вераванняў, распаўсюджаных на Беларусі, з асвятленнем іх паходжання, дагматыкі, абрадавых асаблівасцей, класавай сутнасці і шкоднасці для справы будаўніцтва новага жыцця ў нашай краіне, а таксама паказваецца няўхільны рост атэістычных поглядаў сярод працоўных рэспублікі. Кніга разлічана на прапагандыстаў і агітатараў, а таксама на масавага чытача.

Г. Аляксандраў, В. Горбач, В. Кавалгін. Развіццё Ул. І. Леніным марксісцкага вучэння аб законах дыялектыкі. 202 стар. Цана 78 кап. На рускай мове.

Асвятляюцца погляды Ул. І. Леніна на матэрыялістычную дыялектыку як навуку, паказан яго ўклад у развіццё гэтай навукі. У кнізе раскрываецца палажэнне Ул. І. Леніна аб адзінстве дыялектыкі, логікі і тэорыі пазнання і ў сувязі з гэтым асвятляюцца пытанні значэння марксісцкай дыялектыкі.

Развіццё беларускай сацыялістычнай культуры. 236 стар. Цана 60 кап. На беларускай мове.

Кніга прысвечана распрацоўцы праблем узнікнення і развіцця беларускай сацыялістычнай культуры. У ёй выкладаецца марксісцка-ленінскі погляд на пытанне аб значэнні і месцы культуры ў грамадскім развіцці. Асаблівая ўвага аддаецца паказу ролі народа ў стварэнні матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей, дадзена крытыка некаторых буржуазных тэорый аб паходжанні і ролі культуры.

Вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Слаўная дачка беларускага народа» (зборнік матэрыялаў пра Веру Харужую), «Дзедава рэліквія» І. Шуцько, «Сонечны дождж» І. Сіпакова, «Сляды застаюцца» П. Вежнавца.

НА КАНЦЭРТНЫХ ЗАЛАХ

Наш госць Тауна Ханікайнен

Фінскаму дырыжору Тауна Ханікайнену, пад кіраўніцтвам якога сімфанічны аркестр Беларускай філармоніі выступіў на чарговых канцэртах, 65 год. З іх 40 год ён правёў за дырыжорскім пультам. Атрымаўшы першапачатковую музычную адукацыю ў кансерваторыі ў Хельсінкі, дзе ён вучыўся ігры на віяланчэлі, фартэпіяна і аргане, Тауна Ханікайнен удасканальваў майстэрства ў Парыжы ў вядомага віяланчэліста Пабло Казальса. Затым паследавала далейшая вучоба ў Берліне, Вене, Мілане. Разам з двума братамі, [illegible] трыо Ханікайнен, ён даваў камерныя канцэрты, выступаў у сантатных вечарах з выдатным рускім піяністам Аляксандрам Зілоці.

У 1921 г. Тауна Ханікайнен упершыню стаў за дырыжорскі пульт. 26 краін наведаў ён, выступаў у 88 гарадах, [illegible]. У Савецкім Саюзе фінскі музыкант канцэртуе ўжо шосты раз. Ён з задавальненнем расказвае пра творчыя сувязі з савецкімі музыкантамі Рыхтарам, Гілельсам, Ойстрахам, Коганам, Кнушэвіцкім. Сярод многіх твораў, якія складаюць вялікі рэпертуар дырыжора, Тауна Ханікайнен называе [illegible] Пракоф'ева і Шастаковіча, [illegible] у Фінляндыі.

Значную частку канцэртных праграм Тауна Ханікайнена ў Мінску склалі творы, [illegible] знаёмяцца ўпершыню. Вялікую цікавасць выклікала музыка фінскіх кампазітараў. Другая сімфонія класіка фінскай музыкі Яна Сібеліуса прасякнута народнымі інтанацыямі. Яе каларыт суровы, як прырода і людзі Фінляндыі. «Але гэтыя людзі здольны на вялікія чалавечыя пачуцці», — нібы гаворыць нам кампазітар у эпізодах вялікага эмацыянальнага ўздыму, які спалучаецца са строгай стрыманасцю. Пачуццём сапраўднага патрыятызму прасякнута сімфанічная паэма «Фінляндыя» таго ж аўтара. Старонкам нацыянальнага эпасу прысвяціў сюіту «Калевала» сучасны фінскі кампазітар Кламі. Казачнасць вобразаў літаратурнай крыніцы знайшла выдатнае ўвасабленне ў яркай партытуры, напісанай сакавітымі аркестравымі фарбамі, цікавай гарманічнай і меладычнай мовай.

Новымі для нашых слухачоў з'явіліся і «Варыяцыі на тэму Гайдна» І. Брамса, з іх сялянскай, трохі грубаватай мелодыяй у тэме, якая па-майстэрску змяняецца кампазітарам.

Уключыўшы ў праграму канцэртаў уверцюру «Манфрэд» Р. Шумана, «Іспанскую рапсодыю» М. Равеля, канцэрт для фартэпіяна з аркестрам В. Жубінскай, Тауна Ханікайнен меў магчымасць прадстаць перад намі як інтэрпрэтатар твораў самых розных стыляў. Агульным у выкананні ўсяго, што прагучала ў гэтыя вечары, з'яўляецца гранічная стрыманасць, поўная адсутнасць навет мінімальнага знешняга эфекту ў дырыжорскай манеры госця. [illegible]

Як саліст у адным з канцэртаў выступіла піяністка Валянціна Жубінская. Выканаўца і кампазітарская творчасць В. Жубінскай добра вядома мінчанам. [illegible] у Фінляндыі. А цяпер фінскі дырыжор акампаніруе беларускай піяністцы, якая з'явілася да таго ж аўтарам твора, што выконваўся. Хоць фартэпіянны канцэрт В. Жубінскай знаёмы слухачам па папярэдніх выкананнях, хочацца сказаць пра яго асобна.

Напісаны на Украіне, канцэрт увесь напоўнены ўкраінскімі інтанацыямі. Перад слухачамі ўзнікаюць сонечныя ўкраінскія пейзажы, карагоды дзяўчат, якія спяваюць вяснянкі, карціны народнай весялосці. Напісаны ў добрых музычных традыцыях, гэты канцэрт, сыграны аўтарам з вялікім уздымам, прагучаў па-святочнаму. Выдатны кантакт паміж салісткай і дырыжорам у немалой ступені садзейнічаў поспеху. На «біс» піяністка сыграла капрычыо Мендэльсона, эцюд Ліста і дзве ўласныя мініяцюры, зноў прадэманстравала лепшыя бакі свайго таленту — шчыры тэмперамент, пачуццё стылю твораў, выдатны рытм і віртуознасць.

В. БАРСАЎ,
дырыжор.

У Калінкавіцкім раёне

ШКОЛА ЮНЫХ МУЗЫКАНТАЎ

У памяшканні Калінкавіцкага раённага Дома культуры нядаўна адкрыта музычная школа. У трох яе класах — фартэпіяна, баяна і акардэона вучацца 60 дзяцей рабочых і служачых. Філіял школы працуе ў вёсцы [illegible], дзе вучацца музыцы 17 дзяцей калгаснікаў.

Музыку выкладаюць маладыя выпускнікі Гомельскага і Гродзенскага музычных вучылішчаў.

ЛЕПШЫЯ КІНАМЕХАНІКІ

У раёне працуюць тры кінатэатры, 24 сельскія стацыянарныя ўстаноўкі, 15 кінапракатак. За 1960 г. толькі ў сельскіх раёнах паказана 11 126 кінасеансаў, на якіх пабывала больш мільёна гледачоў. Добра папрацавалі на перасоўках кінамеханікі [illegible]. Яны занесены на Дошку гонару раённага аддзела культуры.

ТЭЛЕВІЗАРЫ Ў ДАМАХ ПРАЦОЎНЫХ

Часта ў кватэры майстра паравознага дэпо [illegible] збіраюцца суседзі. Яны прыходзяць паглядзець тэлеперадачы з Гомеля і Кіева. Дарэчы, тэлевізар у дамах працоўных Калінкавіч — не навінка. На многіх дамах можна ўбачыць сёння антэны.

Тэлевізары-камбайны «Беларусь—5» набылі Калінкавіцкі і Юравіцкі дзіцячыя дамы. За апошнія шэсць месяцаў працоўныя раёна набылі 100 тэлевізараў розных марак.

ПОСПЕХ НАРОДНАГА ТЭАТРА

Некалькі месяцаў назад пры раённым Доме культуры быў створаны самадзейны Народны тэатр. Ініцыятарам гэтага з'явіўся пенсіянер І. Віленскі.

Новы тэатральны калектыў аб'яднаў [illegible] 15 аматараў драматычнага мастацтва. За гэты час ён падрыхтаваў спектакль па п'есе Горкага «Васа Жалязнова», з поспехам паказаны на сцэне раённага Дома культуры і сельскіх клубаў. Па рашэнню журы абласнога агляду мастацкай самадзейнасці спектакль будзе паказаны на сцэне Гомельскага абласнога драмтэатра.

Артысты Народнага тэатра працуюць над новай пастаноўкай — п'есай Афінагенава «Машанька».

НА ГРАМАДСКІХ ПАЧАТКАХ

Па ініцыятыве партыйнай арганізацыі ў калгасе імя Леніна створаны на грамадскіх пачатках кабінет палітычнай асветы. Пры ім працуе савет, у які ўвайшлі камуністы калгаса.

Парткабінет праводзіць семінары і нарады агітатараў, вечары-сустрэчы моладзі са старымі камуністамі, атэістычныя вечары.

Поспехам у слухачоў — сельскіх працаўнікоў карыстаюцца лекцыі па гісторыі вёскі Юравічы. У мінулым годзе тут працавала археалагічная экспедыцыя Акадэміі навук БССР, якая выявіла ў вёсцы стаянку першабытнага чалавека.

Ю. ПОЛЯК.

Юбілейная лекцыя-канцэрт

23 студзеня спаўняецца 80 год з дня першай пастаноўкі оперы П. Чайкоўскага «Яўгеній Анегін». Гэтую знамянальную дату ў музычным жыцці адзначыць усё прагрэсіўнае чалавецтва.

Опера «Яўгеній Анегін» абыйшла ўсе оперныя сцэны свету. Вялікай папулярнасцю карыстаецца фільм, пастаўлены па гэтай оперы.

Мінская гарадская нотная бібліятэка наладзіла ў кінатэатры «Перамога» лекцыю-канцэрт аб оперы «Яўгеній Анегін». Аб гісторыі напісання оперы, аб яе папулярнасці ў савецкага слухача кінагледачам расказаў музыказнаўца М. Жухавіцкі. Артысты Беларускай дзяржаўнай філармоніі Г. Агніўцава і В. Земіраў выканалі арыі і сцэны з оперы.

На лекцыі-канцэрце прысутнічала 250 слухачоў.

З рэспубліканскай мастацкай выстаўкі.
А. Каржанеўскі. «На Полацкім нафтаперапрацоўчым».

Культурнае жыццё ГДР

● Саюз нямецкіх пісьменнікаў заклікаў літаратараў усіх краін публічна выступіць за поўнае раззбраенне. У сваім звароце пісьменнікі ГДР падкрэсліваюць, што сёння можа здзейсніцца многавяковая мара чалавецтва аб вечным міры. Яны хочуць апублікаваць у сваім часопісе «Нойе дойчэ літаратур» выказванні розных аўтараў па пытанню аб міры і прапануюць пісьменніцкім саюзам усяго свету зрабіць тое ж самае ў сваіх часопісах. «Гаворка ідзе пра лёс чалавецтва. Пісьменнікі не павінны маўчаць», — гаворыцца ў заключэнні звароту.

● Буйнай падзеяй у культурна-палітычным жыцці рэспублікі з'явілася прэм'ера першай у ГДР оперы на сучасную тэму «Марыке Вейдэн» (кампазітар Карл-Рудзі Грысбах). Опера ў яркай форме трактуе праблемы сацыялістычнага пераўтварэння ў вёсцы.

● Нямецкі нацыянальны тэатр у Веймары ў якасці свайго ўкладу ў «Год Чэхава» (1960) паставіў апошні драматургічны твор вялікага рускага пісьменніка — «Вішнёвы сад». У магдэбургскім тэатры «Штэдтышэ бюнен» с поспехам прайшла прэм'ера аднаактовай оперы «Прапанова», створанай па п'есе А. П. Чэхава. Музыку напісаў д-р Гейнц Ротгер, галоўны дырыжор Зямельнага тэатра ў Дэсау.

● Завершаны асноўныя здымачныя работы для новага двухсерыйнага дакументальнага фільма ДЭФА «Рускі цуд», які расказвае пра вялікія поспехі Савецкага Саюза ва ўсіх галінах жыцця. Рэжысёрамі фільма з'яўляюцца Анэле і Эндр'ю Торндайк.

● Таварыства культурнай сувязі з заграніцай адкрыла ў сталіцы Фінляндыі Хельсінкі культурны цэнтр ГДР.

Адбылося таксама ўрачыстае адкрыццё Інстытута Афрыкі, створанага пры Універсітэце імя Карла Маркса ў Лейпцыгу. Інстытут будзе вывучаць праблемы барацьбы раней прыгнечаных каланіяльных і паўкаланіяльных народаў Афрыкі за дасягненне імі поўнай незалежнасці.

● Вялікі поспех у публікі мела прэм'ера п'есы Арбузава «Іркуцкая гісторыя», якая адбылася 26 кастрычніка ў Дрэздэнскім драматычным тэатры. Спектакль паставіў Ханес Фішар. У час свайго кароткага знаходжання ў Маскве Фішар у гутарках з аўтарам п'есы і кіраўніцтвам Тэатра імя Вахтангава атрымаў каштоўныя парады для сваёй працы.

● З 29 кастрычніка па 8 лістапада ў Дрэздэне праходзілі ўрачыстасці з выпадку 400-годдзя Дрэздэнскай карціннай галерэі. На ўрачыстасці прысутнічалі госці з многіх краін. Сярод іх — былы маёр Савецкай Арміі Сакалова, якая служыла ў воінскай часці, што дастала з сырога падзямелля і выратавала «Сікстынскую мадону» і іншыя шэдэўры вялікіх майстроў. Сёння дрэздэнскі музей даступны ўсім працоўным. Колькасць наведвальнікаў узрасла з 660000 у 1956 г. да 1,1 мільёна ў 1959 г. Да 15 верасня 1960 г. колькасць наведвальнікаў была ўжо на 220000 больш, чым да таго ж часу 1959 г.

● З выпадку юбілею берлінскага Універсітэта імя Гумбальдта і клінік Шарытэ відным дзеячам навукі і культуры былі прысвоены званні ганаровага доктара. Сярод прадстаўнікоў СССР, удастоеных гэтага ганаровага звання, пісьменнік Канстанцін Федзін, акадэмікі Аляксандраў, Багалюбаў, Цюрын і Анічкаў.

(З часопіса «Германская Дэмакратычная Рэспубліка»).

Марк ТВЕН

Маналог караля Леапольда

«Маналог караля Леапольда» выйшаў у свет у 1905 і 1906 гадах (у ЗША і ў Англіі) асобнай брашурай. Гэты твор не змешчан ні ў адным зборы твораў пісьменніка. Асобнае выданне таксама рэдка дзе можна знайсці. На Захадзе баяліся і баяцца гэтай кніжкі. І зусім зразумела — чаму.

«Маналог караля Леапольда» — гнеўны памфлет, у якім вялікі амерыканскі пісьменнік выкрывае крывавую, грабежніцкую прыроду імперыялізму. Ён паказвае, якія страшэнныя злачынствы ўчынялі бельгійскія каланізатары ў Конга ў пагоні за нажывай, як, рабуючы багацці краіны, яны вынішчалі карэннае насельніцтва. У XX стагоддзі, як піша вядомы нямецкі пісьменнік Стэфан Гейм, месца караля Леапольда заступіла бельгійская грабежніцкая кампанія «Юніён Мініер дзю О Катанга»; сённяшнія паляўнічыя на рабоў, забойцы дзяцей, гандляры нявольнікамі — гэта імперыялістычная марыянетка Чомбэ і галаварэзы Мабуту.

Твор Марка Твена, напісаны на аснове дакументальных дадзеных, не страціў сваёй актуальнасці і цяпер, калі амерыканскія, бельгійскія, англійскія і іншыя імперыялісты ўсімі сіламі імкнуцца заняволіць свабодалюбівы кангалезскі народ.

Але цяпер ужо не тыя часы. Афрыка смела ўзнялася на рашучую барацьбу і магутнай рукой скідае з сябе кайданы.

* * *

Кароль Леапольд II шпурляе на падлогу прачытаныя ім брашуры. Узрушана цярэбіць сваю кучаравую бараду, стукае кулаком па стале, час ад часу па-блюзнерску лаецца, затым схіляе на грудзі галаву і, цалуючы старое распяцце, што вісіць у яго на шыі, просіць у бога прабачэння. Нарэшце ўстае з-за стала і, жэстыкулюючы, бегае, абліваючыся потам, па пакоі.

... ...! ... ...! Сваімі рукамі б іх задушыў! *(Нешта паспешліва мармыча і цалуе крыж.)* За дваццаць год я растраціў мільёны грошай, каб заткнуць глотку прэсе двух кантынентаў, а яно вунь зноў прасочваецца. А колькі мільёнаў ахвяраваў я на царкву і на мастацтва? І што маю? Нічога. Нават удзячнасці! Пра шчодрасць маю наўмысна маўчаць. Адны толькі паклёпы друкуюць — паклёп на паклёпе, кучамі нагрувашчваюць! Хай яно і праўда, дык што з таго? Усё роўна паклёп, калі супраць караля.

Нягоднікі! Пра ўсё балбочуць! Ну пра ўсё! Як я, нібы той паломнік, у слязах, набіўшы поўны рот біблейскімі цытатамі і сплываючы набажэнствам, як потам, прываліўся да вялікіх дзяржаў і пачаў іх умольна прасіць аддаць пад маю ўладу, пад уладу іхняга вернага ўправіцеля, вялікую, багатую, мнагалюдную краіну Конга, абяцаючы знішчыць там рабства, пакончыць з адданнем людзей у няволю і павесці мільёны нявінных, бяскрыўдных чорных з цемры да святла, да таго святла, што праменіцца святым словам і асвятляе нашу высакародную цывілізацыю; як Амерыка і трынаццаць буйных еўрапейскіх дзяржаў у замілаванні таксама кінуліся ў слёзы і далі сябе ўгаварыць; як іхнія прадстаўнікі, сабраўшыся ў Берліне, назначылі мяне вярхоўным правіцелем Свабоднай Дзяржавы Конга, вызначыўшы мае правы і абавязкі і ўстанавіўшы, што чалавечая годнасць, свабода і ўласнасць тубыльцаў з гэтага часу знаходзяцца пад аховай закона, гандаль гарэлкай і зброяй забаронен, гарантавана правасуддзе, забяспечана поўная свабода гандлярам і купцам усіх нацыянальнасцей, а місіянерам усіх рэлігій і веравызнанняў — гасціннасць.

Нягоднікі! Расказваюць, як я падбіраў сабе адміністрацыю, нібы выбраў зграю чыноўнікаў — скрозь «сваіх прыяцеляў», «сутэнёраў» і «бельгійскіх стаўленікаў», а потым вывесіў уласны сцяг, ашукаўшы прэзідэнта Злучаных Штатаў і прымусіўшы яго прызнаць гэты флаг.

Амерыканскія місіянеры! Усюды ўсунуць свой нос! Англійскія консулы? Не хочуць прытрымаць язык за зубамі! Нават бельгійскія служачыя — здраднікі! — і ў тых доўгія языкі — бубняць, як балбатлівыя попкі! Гавораць, што вось ужо дваццаць год я кірую Свабоднай Дзяржавай Конга не як даверапая асоба вялікіх дзяржаў, іхні прадстаўнік і ўпаўнаважаны, а як незалежны правіцель — валадар урадлівейшага краю, у шмат разоў большага за Германскую Імперыю, як абсалютны манарх, што ні перад кім не адказны і стаіць вышэй за законы; быццам я растаптаў, як паперку, складзены ў Берліне Статут Конга, не пусціў у краіну ніводнага купца, а сам праз канцэсіянераў — сваіх стаўленікаў і саюзнікаў — захапіў у свае рукі ўвесь гандаль; краіну лічу сваёй уласнасцю, а велізарны дзяржаўны даход — сваёй «здабычай», сваёй і толькі сваёй; на шматмільённае насельніцтва гляджу, як на сваіх прыгонных, сваіх рабоў; бяру сабе—плачу ці не плачу — плён працы рамеснікаў і ўраджай сялян; каўчук, слановую косць і іншыя багацці піхаю ў сваю кішэню, у сваю і толькі сваю; увесь гэты скарб прымушаю мужчын, жанчын і малых дзяцей здабываць для мяне пад пагрозай бізуна і кулі, агню і голаду, калецтваў і кайданаў.

Паскуднікі! Ніводнай дробязі не прапусцяць! І сорам іх не бярэ гэтак кампраметаваць караля, божай міласцю свяшчэнную асобу, якая не падлягае дакорам, крытыкаваць якую — значыць бога зневажаць... Хай яны векі вечныя смажацца ў... *(Раптам змаўкае, старанна цалуе крыж і спалохана мармыча.)* За гэткія бязбожныя словы можна яшчэ пазбавіцца вечнай асалоды...

Плеткары! Так і карціць ім што-кольвек пра мяне расказаць! Пішуць, што я абкладаю тубыльцаў неймаверна цяжкімі падаткамі і што гэта — чысты грабеж. Прымушаю іх крывёю і потам здабываць каўчук і дарма аддаваць мне. А калі знямоджаныя ад голаду і хвароб, знясіленыя цяжкай, бесперапыннай працай, даведзеныя да роспачы, людзі кідаюць свае хаціны і ў страху перад пакараннем бягуць у джунглі, тады прыходзяць мае чорныя салдаты, набраныя з варожых плямёнаў, і, нацкаваныя бельгійскімі афіцэрамі, забіваюць уцекачоў, акрамя, канешне, дзяўчат.

Пішуць таксама, нібыта Англія патрабавала, каб я дапусціў у Конга камісію для расследавання жахаў Конга. Каб супакоіць гэтую надакучлівую краіну з яе непрыемнай «Асацыяцыяй па рэформе Конга», я назначыў сваю ўласную камісію. І правільна зрабіў. Але ці закрыла гэта рот маім паклёпнікам? Дудкі! Цяпер яны сцвярджаюць, быццам камісія складалася з маіх «кангалезскіх катаў», «з тых самых людзей, чые страшэнныя злачынствы якраз і падлягалі расследаванню». Гэта, маўляў, тое ж самае, што скласці камісію з ваўкоў для расследавання прычын спусташэння авечага статку...

Вось хоць бы гэтае месца: «Калі б сабраць у вёдры ўсю нявінную кроў, якую кароль Леапольд праліў у Конга, і паставіць гэтыя вёдры па аднаму ў рад, дык яны расцягнуліся б на дзве тысячы міль. Калі б усе шкілеты замораных голадам ці забітых іншымі спосабамі людзей, падняліся і прадэфіліравалі адзін за адным паўз адно пэўнае месца, то спатрэбілася б сем месяцаў і чатыры дні, каб яны прайшлі паўз яго; калі б іх раскідаць па зямлі, яны занялі б плошчу, большую за горад Сен-Луіс разам з прылягаючай тэрыторыяй сусветнай выстаўкі, а каб усе яны адначасова пляснулі ў свае кашчавыя далоні, дык страшэнны грукат чуцен быў бы на адлегласці...» Божухна, як нудна! А далей гэтыя паны ўжываюць параўнанні наконт грошай, якія я нібыта перагнаў з тае крыві і насыпаў сабе ў кішэні. Гэтымі грашыма можна было б, маўляў, засыпаць даверху егіпецкія піраміды, пакрыць усю Сахару, завалачы, як хмарамі, усё неба — і зямлю агарнула б апраметная цемра. А людскія слёзы, а сэрцы, якія я разбіў...

(Задумаўся.) Так, так... Ва ўсякім разе тут я абставіў янкі! Гэта суцяшае. *(Насмешліва чытае загад прэзідэнта ад 22 красавіка 1884 г.)*

> «...урад Злучаных Штатаў выказвае сваё адабрэнне гуманным і дабрачынным мэтам урада Конга і дасць указанне служачым і афіцэрам Злучаных Штатаў на моры і на сушы прызнаць сцяг гэтага ўрада як сцяг дружалюбнай нам дзяржавы».

Мажліва, цяпер янкі заб'юць адбой. Аднак баяцца няма чаго: ні народы, ні ўрады яшчэ ніколі не прызнавалі сваіх памылак. *(Задаволена смяецца і чытае «Даклад амерыканскага місіянера ў Свабоднай Дзяржаве Конга свяшчэнніка У. М. Морысана»).*

> «Я прыводжу толькі некалькі з безлічы фактаў, якія бачыў уласнымі вачыма. Яны сведчаць аб арганізаванай сістэме грабяжу і гвалту... Калі ў 1884 годзе наш урад прызнаннем сцяга паклаў аснову самастойнасці Конга, гэта садзейнічала ўтварэнню ў сэрцы Афрыкі абсалютнай манархіі. Мы, хто ў сваёй уласнай краіне цаною вялікіх ахвяр і ўжываннем сілы ліквідавалі рабства афрыканцаў, у самой Афрыцы стварылі яшчэ горшую форму рабства».

(Зларадна.) Ага, тут я гэтых янкі перахітрыў! Таму іх і злосць бярэ. І яшчэ таму, што цяпер ім ужо не ўдасца выпетрыць са старонак сваёй гісторыі той факт, што іхняя ганарлівая і напышлівая рэспубліка, якая лічыць сябе змагаром і сцяганосцам сусветнай свабоды, аказалася адзінай у свеце дэмакратыяй, што сваім аўтарытэтам і магутнасцю садзейнічала стварэнню абсалютнай манархіі!

(Збянтэжана разглядае вялікі стос брашур.) Пакарай, божа, гэтых няшчасных місіянераў. Напісалі горы лухты. Усюды прашмыгнуць, увесь час шпіёняць, прыкідваюцца відавочцамі. А ўсё, што бачаць, адразу ж наносяць на паперу. Швэндаюцца з месца на месца. Тубыльцы паказваюць ім свае рубцы і раны, атрыманыя ад маёй ваеннай паліцыі, узнімаюць угару куксы сваіх рук і скардзяцца, што іх гэтак пакаралі за недастатковы збор каўчуку, і што адсечаныя кісці рук салдаты прыносілі сваім афіцэрам у доказ выканання загаду. Адзін з гэтых місіянераў бачыў, як над вогнішчам сушылася восемдзесят адна рука, — потым іх адсылалі маім урадавым чыноўнікам. Натуральна, ён проста не мог усё гэта не запісаць, а потым надрукаваць. Раз'язджаюць па ўсёй краіне і ўсё вынюхваюць! Публікуюць усякую драбязу. *(Хапае са стала адну брашуру. Чытае ўрывак з даклада аб «Паездцы ў ліпені, жніўні і верасні 1903 года» англійскага місіянера свяшчэнніка А. Е. Скрывенера.)*

> «...Ледзь толькі мы загаварылі з імі, як тубыльцы самі, без маёй просьбы, пачалі расказваць пра знаёмыя ўжо мне факты. Яны жылі мірна і спакойна, але раптам з мора прыйшлі белыя і пачалі загадваць ім рабіць тое і сёе, і тубыльцы зразумелі, што гэта — рабства. Тады яны паспрабавалі не дапускаць у сваю мясцовасць белых, але ўсё было марна: супраць зброі яны былі бяссільныя. І таму скарыліся, парашыўшы неяк перацярпець.
>
> Спярша прыйшоў загад пабудаваць жытло для салдат. Гэты загад быў выкананы без нараканняў. Затым іх прымусілі карміць салдат і ўсіх, хто прыехаў з імі, — мужчын і жанчын. А потым загадалі здабываць каўчук. Яны ўпершыню такое чулі. У джунглях, сапраўды, быў каўчук, на адлегласці многіх дзён хады. Але што ён меў нейкую каштоўнасць — гэтага яны яшчэ не ведалі. Ім паабяцалі сюю-тую ўзнагароду, і людзі кінуліся ў джунглі па каўчук. «Смешныя белыя — плацяць насоўкамі і пацеркамі за сок дзікарослых раслін». Тубыльцы радаваліся свайму ўяўнаму шчасцю. Але неўзабаве плата пачала памяншацца і, нарэшце, іх прымусілі збіраць каўчук зусім задарма. Яны паспрабавалі супраціўляцца, але, на іх вялікае здзіўленне, большую частку людзей перастралялі, а астатнім, добра іх збіўшы і аблаяўшы, загадалі зараз жа адпраўляцца па каўчук, інакш і ім будзе смерць.
>
> У страху пачалі яны гатаваць сабе ежу, бо трэба ж было два тыдні прабыць у джунглях, збіраючы каўчук. Салдаты ўбачылі, што людзі сядзяць ля вогнішчаў. «Вы яшчэ не пайшлі?» І зноў пачалася страляніна, і людзі адзін за адным падалі на зямлю мёртвымі. Тым, хто застаўся ў жывых, не дазволілі нават аплакаць нябожчыкаў і пахаваць іх. Адразу ж усіх пагналі ў джунглі. Без харчу? Так, без харчу. Няшчасным не дазволілі нават узяць з сабой трутовыя запальніцы, каб распальваць агонь. Шмат людзей памерла ў джунглях з голаду і знямогі, многія загінулі ад куль. Як ні стараліся людзі, збор каўчуку рабіўся ўсё меншым, а лік забітых — усё большым і большым.
>
> Мне паказалі тыя мясціны і сярод іх — былое паселішча вялікага племені. Па асцярожных падліках, яшчэ толькі сем год таму назад, там, на плошчы ў чвэрць квадратнай мілі, жыло 2 000 тубыльцаў. Цяпер жа ад іх засталося толькі 200 чалавек, ды і тыя вымiралі... На траве каля хаціны, дзе я заначаваў, валяліся чалавечыя чарапы, косці і шкілеты. Я налічыў трыццаць шэсць чарапоў і бачыў мноства шкілетаў без чарапоў. Я спытаўся ў аднаго чалавека, што гэта значыць. «Калі пачаліся перагаворы аб каўчуку, — адказаў ён, — салдаты застрэлілі столькі людзей, што ў нас не хапала часу іх хаваць, а вельмі часта нам нават забаранялі гэта рабіць. Таму мы паклалі трупы на траву і больш іх не чапалі. Тут ляжаць іх сотні, калі хочаце, я пакажу вам».
>
> Але я ўжо даволі нагледзеўся жахаў і больш не мог чуць апавяданняў пра тыя жудасныя падзеі. Усе яны — сведчанне тэрору, які тут пануе, і рабства, у якім тут жыве народ».

Хіба ў людзей няма лепшых заняткаў, як усё вынюхваць, а потым пра ўсялякае глупства званіць ва ўсе званы! Англійскі консул, містэр Роджэр Кэйзмент, таксама туды ж. Недзе выкапаў дзённік аднаго майго ўрадавага служачага — асабісты дзённік, які не падлягае абнародаванню, і меў бестактоўнасць частку яго апублікаваць. *(Кароль чытае ўрывак з дзённіка.)*

> «Калі капрал адпраўляецца з тубыльцамі ў джунглі па каўчук, яму выдаюць патроны. Усе нявыстраленыя ён абавязан вярнуць, а за кожны стрэлены павінен прынесці кісць правай рукі. М. П. расказаў мне, што яны нярэдка стралялі ў якога-небудзь звера, а потым проста адсякалі руку жывому чалавеку. На маё пытанне, як часта гэта здаралася, ён адказаў, што толькі ў адносна невялікім раёне ракі Мамбога за шэсць месяцаў было адстрэлена 6 000 патронаў, гэта значыць, забіта ці пакалечана 6 000 чалавек. Але на самай справе лічба была большая, бо, як мне не раз гаварылі, дзяцей салдаты забівалі прыкладамі».

Так, гэтыя калецтвы... Калі ў Еўропе пачалі хвалявацца наконт адсякання рук і адразання палавых органаў, мы знайшлі контрдовад, які, здавалася, павінен быў прыкончыць зваднікаў раз і назаўсёды, — мы проста перанеслі віну на тубыльцаў. Растлумачылі, што не мы вынайшлі гэтыя спосабы, а толькі пераняли старыя звычкі тубыльцаў. Думаеце, нашы крытыканы былі прыціснуты да сцяны? Ані! Яны элегантна ўнікнулі майго ўдару і адразу ж зрабілі выпад вось якой заўвагай: «Калі хрысціянскі кароль дзеля свайго маральнага апраўдання можа правесці мяжу паміж вынаходствам крывавых жорсткасцей і іх ужываннем па прыкладу тубыльцаў, тады хай ён знойдзе сабе суцяшэнне ў сваім уласным сумленні».

Наогул гэты англійскі консул нечуваны нахабнік. *(Кароль бярэ брашуру «Абыходжанне з жанчынамі і дзецьмі ў дзяржаве Конга; што містэр Кэйзмент сам чуў і бачыў у 1903 г.»)* 1903 год! Гэта ж двух год яшчэ не прайшло! Пісаць такое пра 1903 год — загадзя абдуманая подласць. Цяпер мае газетчыкі запэўняюць грамадскасць, што з суровым абыходжаннем з тубыльцамі ў Конга даўным даўно — колькі ўжо год! — пакончана. Гэты містэр Кэйзмент чапляецца за дробязі — радуецца, улюбёны ў іх, пра ўсё піша. Можна зусім і не чытаць усю гэтую аднастайную лухту. Дастаткова прачытаць толькі кароткі змест раздзелаў. *(Чытае.)*

> «240 чалавек — мужчын, жанчын і дзяцей — прымушаны здаваць дзяржаве тону харчовых прадуктаў у тыдзень за «княжацкую» ўзнагароду — 15 шылінгаў 10 пенсаў!»

А хіба гэта не даволі шчодра? Амаль 1 пенс на негра ў тыдзень. Пан консул пацяшаецца з гэтага, але ведае, што і прадукты, і працу я мог бы прысвойваць сабе і задарма! Магу даказаць гэта на тысячы канкрэтных прыкладаў... *(Чытае.)*

> «Карная экспедыцыя ў вёску: невыкананне нормы паставак. Вынік: забойства 16 чалавек, з іх трох жанчын і аднаго пятнаццацігадовага хлопчыка. 10 чалавек узяты заложнікамі, пакуль вёска не заплоціць выкупу; сярод іх адно дзіця, якое памерла ў дарозе».

Але містэр Кэйзмент, вядома, не тлумачыць, што мы проста вымушаны патрабаваць выкуп, раз у іх няма чым плаціць. Тады сем'і, якія паўцякалі ў джунглі, прадаюць у рабства каго-небудзь са сваякоў і такім чынам здабываюць грошы. Консул добра ведае, што я не ўжываў бы гэткіх метадаў, каб можна было спагнаць даўгі іншым спосабам... *(Чытае наступны загаловак.)*

> «Спустошаны раён. Скарачэнне насельніцтва з 40 000 да 8 000 чалавек».

Але консул не ўзяў на сябе клопату сказаць, як гэта адбылося. Спадзяецца, што яго чытачы паверацъ, быццам усе гэтыя людзі былі забітыя. Няпраўда. Большасці ўдалося ўратавацца. Уцяклі са сваімі сем'ямі ў зараснікі, калі мы хацелі пагнаць іх збіраць каўчук, і там, у зарасніках, яны памерлі з голаду. І ў гэтым мы вінаваты?

Другі мой крытык заклапочана заўважае: «Шмат хрысціянскіх манархаў бяруць падаткі са сваіх народаў, але за гэта яны прынамсі даюць школы, правасуддзе, вуліцы, святло, ваду, ахоўваюць жыццё і маёмасць. Кароль Леапольд таксама абкладае падаткамі свой абрабаваны народ, але ўзамен не дае яму нічога, акрамя голаду, тэрору, гора, ганьбы, рабства, калецтваў і забойстваў». Вось як яны загаварылі! Я, бачыце, «нічога» не даю! Тым, хто застаўся жывым, я пасылаю свяшчэннае пісанне. Не раз загадваў маім паляўнічым на рабоў даваць паміраючым цалаваць святы крыж, і калі толькі мае распараджэнні выконваліся, я, безумоўна, быў прычынай выратавання безлічы душ...

(Кароль Леапольд кладзе брашуру ў бок, бярэ ў рукі другую брашуру і раскрывае яе прыблізна пасярэдзіне.)

Вось гэтая штука са «Смяротнымі выпадкамі». Зноў місіянер, які ўсюды шпіёніць. Размаўляе з адным маім чарнаскурым пастаўшчыком рабоў адносна нейкага нападу на тубыльцаў і выцягвае з яго ўсе падрабязнасці. Пастаўшчык рабоў гаворыць:

> «Я патрабаваў 30 рабоў з гэтага боку ракі і 30 з таго боку, 2 слановыя клыкі, 2 500 каўчукавых шароў, 13 коз, 10 курыц і 6 сабак».
>
> «Як дайшло да зброі?» — пытаюся я.
>
> «Я загадаў усім іншым правадырам і старэйшынам, мужчынам і жанчынам з'явіцца ў вызначаны час, абяцаючы скончыць перагаворы. Калі праз гэтую маленькую брамку ўсе яны ўвайшлі сюды ў загарадку, я запатрабаваў, каб яны за ўсё заплацілі грашыма, інакш ім смерць. Яны адмовіліся, і я загадаў зачыніць брамку, каб ім не было як уцячы, і тут, у гэтай загарадцы, мы іх перабілі. Частка паркана абвалілася, і некаторым удалося выратавацца».
>
> «Колькі людзей вы забілі?»
>
> «Шмат. Хочаце, парачку пакажу?»
>
> Я выказаў жаданне.
>
> Ён сказаў: «Думаю, мы знішчылі нешта каля васьмідзесяці — дзевяноста чалавек. Колькі ў іншых вёсках, не ведаю, бо сам туды не хадзіў — паслаў сваіх людзей».
>
> Мы з ім пайшлі на роўнае поле паблізу ад лагера. Там ляжалі тры трупы — пачынаючы ад сцягна, з ног у іх было зрэзана мяса.
>
> «Чаму з іх здзёрлі мяса?» — спытаўся я.
>
> «Мае людзі ласаваліся», — не міргнуўшы вокам, адказаў ён».

Зноў падрабязнасць! — Канібалізм... Мяне малююць так: у каралеўскай мантыі з каронай на галаве я жую чалавечае мяса, а потым чытаю ўдзячную малітву таму, хто дараваў мне такую смачную страву... Ёсць чуллівыя людзі, якія ад страху месца сабе не знаходзяць і строяць розныя здагадкі наконт скарачэння насельніцтва Конга за 20 год майго кіравання з 25 да 15 мільёнаў чалавек. Потым пачынаюць ламантаваць і называюць мяне «каралём з 10 мільёнамі забойстваў на сумленні». Сцвярджаюць, нібы я пабіў усе рэкорды. Але большасць не супакойваецца на тым, што адносіць на мой рахунак 10 мільёнаў загубленых жыццяў. Ім гэтага мала. Яны даказваюць, што, каб не я, дык насельніцтва Конга ў выніку натуральнага прыросту складала б цяпер 30 мільёнаў чалавек, і таму запісваюць на мой рахунак яшчэ пяць мільёнаў душ, даводзячы агульную колькасць смярцей да 15 мільёнаў. У сусветнай гісторыі яны імкнуцца адшукаць падобных мне дзеячоў: Ацілу, Тарквемада, Чынгіс-хана, і злараднічаюць з таго факта, што ўсім ім да мяне далёка. Тады яны перабіраюць у памяці ўсе вядомыя ў гісторыі землетрасенні, цыклоны, снежныя ўраганы, катастрофы, вывяржэнні вулканаў. Але вывад адзін: усё гэта мне не роўня. Нарэшце, усё ж такі нешта такое знаходзяць. На іх думку, мне пад пару была адна гістарычная падзея, адна адзінюткая, — сусветны патоп. Я лічу гэта пераевелічэннем.

Але яны заўсёды перабольшваюць, калі гутарка ідзе пра мяне. Нейкі англічанін ставіць тры супраць аднаго і ідзе ў заклад на дваццаць тысяч фунтаў стэрлінгаў, што ў бліжэйшыя два мільёны год я буду ў пекле самым заслужаным іншаземцам... Другі англічанін бярэцца пабудаваць мне помнік з 15 мільёнаў чарапоў — маўзалей, які не ўступіць велізарнай пірамідзе Хеопса з яе 13 акрамі ў аснове і 451 футам у вышыню. А з мяне самога хоча набіць чучала з каронай на галаве і ў каралеўскай мантыі і паставіць яго на самую вяршыню таго помніка, усунуўшы ў адну руку мой «Пірацкі сцяг», а ў другую — герб: нож мясніка са складзенымі накрыж ручнымі кайданамі...

(Злосна шпацыруе некаторы час па пакоі і нешта бурчыць сабе пад нос, потым зноў чытае загалоўкі раздзелаў кнігі консула Кэйзмента.)

> «Вытрымка з паказанняў адной дзяўчыны: «Па дарозе салдаты ўбачылі малое дзіця; калі яны падыйшлі, каб забіць яго, дзіця засмяялася; салдат ударыў дзіця прыкладам і адрэзаў яму галаву».
>
> «Мужчын прымусілі глядзець, як катуюць іх жонак і дзяцей»...
>
> «Распінанне на крыжы шасцідзесяці жанчын».

Як неразумна, як бестактоўна! Ад гэтага паведамлення ва ўсіх хрысціян мароз прабяжыць па скуры. «Апаганенне святога крыжа!» — скажуць яны і пачнуць хвалявацца. За дваццаць год — паўмільёна забітых у год не так ужо і страшна, але апаганенне свяшчэннага сімвала — малыя жарты... Распінанне жанчын, сапраўды, было няправільна. Гэта відавочная памылка, цяпер я ўжо і сам бачу, і мне вельмі шкада, шчыра шкада. Наогул, думаю, дастаткова было б з усіх шасцідзесяці проста скуру садраць...

(Разглядае некалькі фотаздымкаў пакалечаных неграў і кідае ў бок. Уздыхае.) Фотаапарат стаў для нас няшчасцем. Праўду кажучы, ён зрабіўся нашым найзлейшым ворагам. Раней не цяжка было аб'явіць хлуснёй газетныя гісторыі пра калецтвы. Так, у добрыя старыя часы ўсё ішло гладка і гарманічна, і мяне лічылі дабрадзеем беднага, пазбаўленага сяброў народа. Але раптам з'яўляецца гэты непадкупны фотаапарат — і куды падзелася ўся гармонія? За мой доўгі век фотаапарат быў адзіным сведкам, якому я не мог усунуць хабару... Здымкі з'яўляюцца ўсюды, нягледзячы на ўсе нашы спробы адшукаць іх і знішчыць. З дзесятка тысяч царкоўных амвонаў, у дзесятку тысяч газетных артыкулаў мяне хваляць і ўслаўляюць, спакойна і пераканальна абвяргаючы факты лютасцей і калецтваў. Але тут раптам устае гэтая маленькая фотакамера, якая можа прыхапіць з сабою не адно дзіця, і ёй нават не трэба роту раскрыць, каб усё перад ёй замоўкла.

... А гэта што? *(Кароль чытае.)*

> «Даволі пералічваць яго злачынствы! Спіс іх бясконцы. Яго жудасны цень пакрыў усё Конга і ў гэтым ценю марнеюць і гінуць у галечы пятнаццаць мільёнаў чалавек. Конга — край магіл, адзін суцэльны могільнік. Нашаму розуму можа здацца недаступным, што кароль дзеля грошай, толькі дзеля грошай, вынішчыў цэлы народ і ператварыў краіну ў пустыню... Нам агідна, у душы мы наракаем, абураемся... Бачым гэтых забойцаў, што прагнуць нажывы, і адварочваемся, а калі чуем, што там адбываецца, у страху адхістваемся назад. Спалохана адводзім вочы ад кнігі, калі пра гэта чытаем...»

Ну ясна, іменна ў гэтым маё выратаванне. І гэтак вы будзеце рабіць і надалей. Я ведаю род чалавечы.

Скарочаны пераклад **С. ДОРСКАГА.**

Галоўны рэдактар Янка ШАРАХОЎСКІ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.
АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.
АТ 00031.
Друкарня імя Сталіна.